

Ի. ՄԻՆՑ

18412

Ն Ո Ր
ԻՆՏԵՐՎԵՆՑԻԱՆ
Հ Ն Ի
Լ ՈՒՅՍՈՎ

ԳԵՑԶՐԱՑ

ԹԵՐԵՎԱՆ

1931

01 JUL 2013

18.4/2

327
U-72

13 JAN
27 SEP 2006

Ի. Մ Ի Ն 8

ՆՈՐ ԻՆՏԵՐՎԵՆՑԻԱՆ
ՀՆԻ ԼՈՒՅՍՈՎ

Քարգմ. Ա. ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ԳԵՂ

1981 թ.

ՅԵՐԵՎԱՆ

Պետերատի տպարան
Գլավկիս Մ 6969
Հրատ № 1:61
Պատվեր № 542
Ցի. 3000

Խորհրդային Միության առաջ նորից ծառանում և
ինտերվենցիայի վտանգը: Լրագրերի եջերում նորից
են շողշողում մեր հանրածանոթ ֆրանսական գեներա-
լաների անունները, վորոնք ամենաթունդ մասնակցու-
թյունն են ունեցել նախկին ինտերվենցիայում, իսկ
դրանց թիկունքում պտտվում և Պուանկարեյի դեմքը,
վորի անունը վաղուց արդեն համալոր և պաշտերադմի:
Թատերաբեմ յեն դուբս յեկել հին գեներալներից Միլ-
լերը, վորը հյուսիսային սպիտակ բանակի հրամանա-
տարն էր, Լուկամսին՝ Դենիկինի աջ բաղուկը, Շկուրոն,
վորը նոր կողոպուտի ու բռնությունների հույսով յուր
ճարայիկ ձիավարժությամբ փարիզի կրկեսներում
փրամսիացի սիրսդների նրբագգացուրյունն և չարժում:
Սպիտակ գեներալները նորից իրանց բանակները հաշ-
վսոման յեն յենթարկում վորոնց ջարդուփչուր յեղած
մնացորդները շատ յերկրներում կատարում են ժան-
դարմների՝ հեղափոխության խեղդիչներին հատուկ դե-
քը, իսկ նրանց տերերը Ռյաբուչինսկիները, նոր ինտեր-
վենցիայի առթիվ հաշվառման յեն յենթարկում իրենց
հնարավոր շահումները:

Տերերի հետ չարժվում են նաև նրանց հախառարիմ
լուքեյները, մենչևիկիններն ու եսերները, վորոնք ջո-
ղարկում ու արդարացնում են հակահեղափոխական այդ
աշխատանքները: Մենչևիկիյան և եսերական մամուլի
եջերից հեղեղի նման կեղտ ու բամբասանք են թափում
ուժգին վայնասուն բարձրացնելով կոչ են անում խոր-
հուրդների դեմ նոր հարձակման անցնելու:

Նորից ի մի յեն հավաքվում բոլոր նրանք, վորոնց

Հետ մեզ թվում եր, թե 10 տարի առաջ հաշիվները մաք-
րել ենք: Յեւ իսկույն հարց ե ծագում, ի՞նչ ե շարժում
այս ուժերին, ո՞վ ե աշդ մեռելներին հարուժյուն տա-
լիս: Ո՞վ ե ստիպում նրանց ակնհայտ կերպով, Հին
ցարական Փորմայով ու Հին ուսադիրներով հանդես դալ
Փարիզի փողոցներում:

Մի բիրի կարմիր պարտիզանները վաղուց արդեն
պատասխանել են այդ հարցերին իրենց ծաղրական քառ-
յակներով, վորպիսին մեզ ծանոթ ե քաղաքացիական
պատերազմների ժամանակներից:

Մուկդիրն անգլիական,
Ռուսդիրը ռուսական,
Եթախտոր հապոնական,
Ուսկի իշխանավոր:

Պարտիզաններն այդպես եյին պատկերացնում Կոլ-
չակին, անգլիացիները նրան զինեցին, Փրանսիացիները
սնուցին ու ազդմամթերք մատակարարեցին, ճապոնա-
ցիները ոգնեցին ե բոլորը միասին ադմիրալին մեր դեմ
հանեցին:

Լայն մասսաներն իրենք սեփական փորձով դիտեն,
թե ով ստեղծեց, կազմակերպեց, առաջ մղեց ու ողնեց
ռուսական հակահեղափոխությանը, հասկացել են, վոր
յեթե չլինեք ինտերվենցիան ու անգլիացիների, Փրան-
սիացիների ու ամերիկացիների միջամտությունը,
Ռուսաստանում քաղաքացիական պատերազմը այնպիսի
կատաղի բնույթ չեր տանա ե չեր խլի մեզանից մեր
բոլոր ուժերը: Լայն մասսաները դիտեն, վոր յեթե չը-
լինեք ինտերվենցիան, չեր լինի նաև քաղաքացիական
պատերազմը, վորը յերեք տարի շարունակ դրել եր Խ.
Իշխանության առաջ լինել-չլինելու խնդիրը:

Արյունով ձեռք բերված այս փորձի միջոցով

բանվորադուղացիական մասնաները այժմս ել կկարո-
ղանան հասկանալ այդ նոր արշավանքի նպատակը:

Յեւ իրոք, հոկտեմբերյան հաղթանակի ընթացքն
ու յեղքն ե վորոշող պատճառներից յերկուսը, պետք ե
համարել, գրեթե ամենակարեւորները: Նախ, 1917 թ.
հոկտեմբերին, բալլեվիկներին կողմնակից եր վոչ
միայն պրոլետարիատը, այլ ե ինչպես Ռուսաստանի
նույնպես ե ազգային փոքրամասնությունների շրջան-
ների դուղացիական լայն մասսաները: Հուլիսը կտրելով
բուրժուական պետության ձեռքից ստանալու հող ե
տառապելով ժամանակավոր կառավարության մեծա-
պետական քաղաքականությունից, վորը շարունակում
եր ցարիզմի հափշտակողական-թալանչիական գաղութ-
ային քաղաքականությունը, ռուս դուղացիական ե
ճնշված ժողովուրդների աշխատավորական լայն մաս-
սաները համերաշխորեն ողնության հասան պրոլետա-
րիատին ու այդպիսով նպաստեցին շուտափոխյթ կեր-
պով պարտության մատնելու կալվածատերերին ե բուր-
ժուազիային:

Յերկրորդ՝ ոտար իմպերիալիստները հնարավորու-
թյուն չունեցան շտապ ողնության հասցնելու ջարդված
ռուսական հակահեղափոխությանը, վորովհետե հենց
այդ պահին եր, վոր դերմանացիներն ու անգլիացիները
միմյանց բզկտում եյին ե նրանց ձեռքերը ազատ չեյին
Խ. Հանրապետությունը ջախջախելու: Հենց այդ ժա-
մանակներումն եր, վոր իմպերիալիստական պատերազ-
մը հասել եր իր ամենաբարձր գագաթնակետին, մի
կողմից դերմանացիների ու իրենց դաշնակիցների ե
մյուս կողմից անգլիացիների, Փրանսիացիների ու ի-
րենց դաշնակիցների միջեւ: Չեռքերը կապված եյին
ե չկար մեկը, վոր ողնության հասներ ռուսական
բուրժուազիային:

Բուրժուազիան յերես առ յերես մեաց պրոլետարիատի հետ, վորին հետեւում էին դյուղացիական մասսաները, և պարտւած դուրս յեկաւ:

Հենց դրանով էլ բացատրւում է, վոր Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը վորին ղեկավարում էր բալլչեւիկյան կուսակցությունը Լենինի դիւստրուքամբ, հաղթական մարշով առաջ ընթացավ ամբողջ յրկրում: Լենինն այդ շրջանը անւանում է «Հոկտեմբերյան հաղթական արշավ»-ի շրջան: Բաղմաթիւ շրջաններ լսելով Պիտերում բուրժուական ժամանակավոր կառավարության անկման լուրը, իսկույն և յեթ, առանց վորեւէ արդելիի հաստատում էին Ու. Իշխանություն: Բաւական էր ստանալ հեռագրաւորներ Պիտերի հաղթության մասին, վոր իսկույն քչեւիկ տեղական բուրժուական իշխանություններին: Ճիշտ է, այն տեղերում, վորտեղ բուրժուազիային հաջողւում էր ուժեր ստալ մղել, ինչպէս այդ պատահեց Մոսկւայում, այնտեղ պրոլետարիատը կրում էր զգալի կորուստներ, սակայն ոռոսական հակահեղափոխությունը ամբողջ յերկրում ջարդ ու փշուր յեղավ. և անդոր էր այլեւս Ուրհրդայն Իշխանության դեմ դուրս գալու:

Սակայն այդ բաւական չէր: Յերբ ոռոսական բուրժուազիան կրկին փորձեց մենչեւիկներին և եսերներին սգնությամբ Ու. Իշխանության դեմ դուրս գալ և հեղափոխության թիկունքում՝ Պետրոգրադում՝ դավադիր կերպով կազմակերպեց հունկերների ապստամբությունը, Կերենսկու միջոցով Փրոնտից բերվեցին կազակներ, ճակատային հարձակում գործելու համար հեղափոխության դեմ, միևնույն ժամանակ փորձ էր արվում Դոնի կազակներին ապստամբեցնելու. բայց հակահեղափոխական յեւույթները ձնչկուռ համար. Ու. Իշխանություն

նից պահանջեց միայն մի քանի որ: Սրդեն 1917 թ. նոյեմբերին, այն ժամանակվա Ռուսաստանում գոյություն չունէր այլեւս վոչ մի կազմակերպւած ուժ, վոր պիտի կարողանար Ու. Իշխանության դեմ դուրս գալ: Դրա լավագույն ապացույցն է սահմանադիր ժողովի ցրումը: Պետերբուրգում՝ սահմանադիր ժողովի շուրջը ժողվիւ էր մի խմբակ, բաղկացած մի քանի հարյուր մարդկանցից, զլիւսվորապէս ինտելիգենտներից ոֆիցերներից և Պրետորաթենսկու դնդի փոքրաթիւ դորամասերից, վորոնց մեծագույն մասը կաշառվածներ էին:

Գաղաքացիական պատերազմի առաջին ետապը, վորը կապիտալիստների ու կալվածատերերի իշխանության տապալման ետապն էր, վերջացավ բալլչեւիկների հաղթությամբ, վորովհետեւ նախ՝ Պերժնիս հետ ընթանում էին ժողովրդի հիմնական մասսաները և յերկրորդ՝ իմպերիալիստներից վոչ մեկը չկարողացավ ոգնության հասնել ոռոսական հակահեղափոխությանը:

Իսկ յեթ իմպերիալիստներին չհաջողւեց ոգնելու ոռոսական հակահեղափոխությանը, դա յերբեք չի նշանակում, թե նրանք չեն փորձել վոչինչ անելու: Ընդհակառակն՝ հենց վոր Հոկտեմբերյան հեղափոխության առաջին լուրը տարածվեց, կապիտալիստական մամուլը աղաղակեց՝ թե միակ մարդը, վոր կարող է ջախջախել բալլչեւիկներին և աշխարհն աղատել բայլչեւիկյան պատուհասից, այդ Կալեդինն է, վորն այն ժամանակ Դոնի կազակներին հրամանատարն էր: Նրա մասին շատերն էին դրում, բացի դրելուց փոխադրում էին դրամ, և տրամադիր էին ուղարկել նրան ուղմամթերք և ավտոմոբիլներ:

Ճիշտն ասած Հոկտեմբերյան հեղափոխության

հենց յերկրորդ որը իմպերիալիստներն իրենց առջնվ
խնդիր դրեցին զինված ուժերի միջոցով տապալել բայլ-
շեվիկներին և առաջ մղեցին ինտերվենցայի հարցը:

ինչո՞ւ համար:

Յեթն վերցնելու լինենք նրանց լրագրերը, դրբերը
ինտերվենցիայի բուն պատճառների նրանց բացատրու-
թյունները, իսկույն աչքի յե ընկնում մի կետ, վորով
իմպերիալիստական դիվանագետներն, գեներալներն ու
պատմագիրները պատճառաբանում ու կրկնում եյին թե
ոուսները պատերազմում մեզ լքեցին, խախտեցին պայ-
մանագիրն ու մեզ մատնեցին գերմանացիների ձեռքը:
Իայլ չեմ իկները հաշուություն կնքեցին, ահա թե ինչն
եր ստիպում մեզ հարձակվելու խորհուրդների յերկրի
վրա:

Ռուսական բանակը իմպերիալիստական պատերազ-
մի մի քանի տարիների ընթացքում կոմպրեսսի դեր եր
կատարում ցավն ամօքելու համար, անդլո-Ֆրանսա-
կան ռազմականության գերմանական ուժերն քաշելով
դեպ իրեն: Յուրաքանչյուր անգամ, յերբ գերմանա-
ցիները մեծամեծ ուժեր եյին կենտրոնացնում ու հար-
ձակում սկսում անդլո-Ֆրանսական զորքերի վրա,
ռուսական բանակը յուր հարձակումները ուղղում եր
գերմանացիների դեմ, ստիպելով նրանց դադարեցնե-
նելու հարձակումները արեւմուտքում և դառնալ դեպի
նոր թշնամին:

Այդպես եր պատերազմի առաջին որերին, յերբ
գերմանական բանակը ջարդելով անդլո-Ֆրանսական
ուժերին, արագորեն Փարիզի վրա յեր արշավում, ոու-
սական բանակը դեռ յեւս անպատրաստ վիճակում, զո-
րահավաք լրիվ չավարտած, ուժերը չկենտրոնացրած,
ստիպվեց հարձակվելու Արեւելյան Ֆրանսիայի վրա:

վորակադի հետ կասեցնի գերմանացիներին ու դադարեց-
նի նրանց շեշտակի հարձակումները: Հարյուր հազա-
րանոց ռուսական բանակը այդտեղ ջարդվեց, վորի մի
մասը խեղդվեց Մադուրյան լճերում, մի մասը զոհ
գնաց գերմանացիների թնդանոթային և բրաննվիկների
կրակին, իսկ մնացած մասը գերի ընկավ, բայց և այն-
պես Փարիզն աղատվեց:

Ծիշտ նույնը կրկնվեց Վերդենի նշանավոր կռիւնե-
րի ժամանակ, յերբ քիչ եր մնացել, վոր գերմանացի-
ները վերցնեյին դեպի Փարիզ տանող այդ բաշանին:
Նորից հարյուր հազարավոր ռուս զինվորներ չարտվե-
ցին դեպի Գալիցիա թանձր հեղեղի նման, հաճախ ան-
դեն, գնդացիներին սպանիչ կրակի տակ հարձակում-
ներ դործելով Ալստրո-գերմանական դիրքերի վրա:

Ռուսական բանակը այս անգամ ել ստիպեց գերմա-
նացիներին դադարեցնելու հարձակումները, վորով և
աղատեց Վերդենը:

Բուլոնի համար պարզ եր, վոր Հոկտեմբերյան հե-
ղափոխությունը վերջ պիտի դներ արյունահեղություն-
ներին և աղատեր միլիոնավոր ռուս բանվոր-դուրա-
ցիներին իմպերիալիստական պատերազմից: Անդլո-
Ֆրանսական իմպերիալիստների համար Հոկտեմբեր-
յան հեղափոխությունը նշանակում եր տանակի միլիո-
նավորների կորուստ, վորպես թնդանոթային մասի, իսկ
այդպիսի կորուստն իրենց հաղթանակը գերմանացիներ-
ի վրա կասեցնելի յեր դարձնում և ղեկավարացնում
անդլո-Ֆրանսական դիշտիչների պայքարը գերմանա-
ցի կողոպտիչների դեմ: Ահա թե ինչու Փարիզի և Լոն-
դոնի բանվորները նիզակ եյին ձոճում պրոլետարական
հեղափոխության դեմ և իսկույն հարց հարուցին միջա-
ստելու մեջ: Դրան գործերին, առաջադրելով ինտեր-

վենցիան, վորպեսզի տոխեն մեղ շարունակելու պատերազմը:

Արդո՞ք ինտերվենցիայի դիմավոր պատճառը Ռուսաստանի պատերազմից դուրս դա՞րն էր, ինչպես աղմկում էյին իմպերիալիստները: Ռուսաստանի պատերազմից դուրս դա՞յն ստիպեց իմպերիալիստական կողոպտիչներին խորտակելու ինչպես միլիոնավոր ռուսների, նույնպես և իրենց բանվոր գլուխներին մի մասի կյանքերը:

Հոկտեմբերյան հեղափոխության առաջին որերին դործը ինտերվենցիայի մասին յեղած խոսակցություններից և սպառնալիքներից այն կողմը չեր անցնում, ո՞ւմ պետք է ուղարկեյին մեղ վրա, քանի վոր նրանց ամբողջ ուժերը գերմանացիների դեմն էյին ուղղված:

Շուտով ի՞նչ խանությունը պատգամավորներ և ուղարկում գերմանացիների մոտ հաշտության բանակցություններ վարելու:

Հաշտության բանակցությունները մի փոքր ցրեցին ինտերվենցիայի մասին տարածված լուրերը: Յերբ մենք Բրեստ-Լիտովսկի գնացինք գերմանացիների հետ հաշտության բանակցություններ վարելու, այն ժամանակ գերմանացիները կարծեցին, թե դործ ունեն այնպիսի դիվանագետների հետ, ինչպիսիների հետ նրանք սովոր էյին շարունակ խոսելու, այսինքն խորամանկ ճարպիկ իմպերիալիստների, վորոնք թաղնված են հեղափոխական Ֆրադների ներքո, բայց գործնականում մտածում են, թե վորքան պատառ վերցնեն իրենց համար: Յերբ մենք ասում էյինք, թե հաշտությունը պետք է կնքել, «առանց աննկատիայի և կոնտրիբուցիայի», նրանք կարծում էյին, վոր այդ մեղ համար բարձրակոչ

Ֆրադներ են, սկզբում համաձայնվեցին, սակայն յերբ պարզվեց, վոր բայլչեիկները խսկապես ցանկանում են դեմոկրատական հաշտություն և գերմանացի դեներալների դիմանրի վրայով ուղղակի դիմում արին գերմանացի ժողովրդին, հաշտության կոչ ուղղելով, այն ժամանակ գերմանացիները սկսեցին խոսել մեղ հետ ալլելիով: Գերմանացի դեներալները «առանց աննկատիայի և կոնտրիբուցիայի» ֆորմուլան հասկացան ույնպես, վոր մեղ ուլտիմատում առաջադրեցին, պահանջելով Լեհաստանի, Լիտվայի, Լատվիայի և Ուկրաինայի մի մասը, և վոր մենք պետք է վճարեյինք ահագին կոնտրիբուցիա, ապա թե վոչ նրանք պետք է վերջ կրեյին պատերազմը մեր դեմ: Միջոցորտից վառողի հոտ էր փչում: Շատերը հավատացած էյին արդեն, վոր բանակցությունները խզվեցին և նորից շարունակվելու յե պատերազմը Ռուսաստանի և Գերմանիայի միջև:

Գերմանացիների հետ տեղի ունեցած այդ վեճի տուրքով դաշնակիցները պահ մի դադարեցին ինտերվենցիայի մասին խոսելուց: Դրանից յերկու յերեք շաբաթ առաջ բղավում էյին ինտերվենցիայի մասին, իսկ այժմ սկսում են մեղ հետ բանակցել, խոստանալով ամեն տեսակի ծառայություն մատուցել, միայն թե դուրս բերեյին մեղ գերմանացիների դեմ: Մեղ մոտ էյին դալիս Ֆրանսիացիները, անգլիացիները, ամերիկացիները, վորոնք առաջարկում էյին մեղ ռազմամթերք, դրամ և ռազմապետ ուժեր: Այդպիսի մի այցելության առթիվ, Լենինը միտինգներից մեկում այսպես է պատմում. «Գալիս է հայտնի միապետական, ֆրանսական նշանավոր օֆիցեր, և բացարձակ կերպով հայտարարում

ե, վոր ինքը բայլչեվիկներն քաղաքական թշնամին և, սակայն այժմ բայլչեվիկներին առաջարկում ե «խաղաղություն և բարեկամություն» Գերմանիայի դեմ կըռվելու համար:

Խոշոր սխալ կլինե՞ր մեր կողմից, յեթե մենք լըրջորեն ընդունելու լինեյինք իմպերիալիստ—գլխատիչների այդ «բարեկամություն և խաղաղություն» լուրուհը: Նրանց հաշիվը պարզ եր:

Նրանք ասում եյին, վոր Խ. Հանրապետությունը դեռ մանուկ ե, վոր նա գերմանական իմպերիալիզմի դեմ ունեցած վճռական ընդհարման դեպքում հոգս կցնդի: Այդ դեպքում գերմանացիները Արեւիկընում ձեռք կբերեն մեծ պատու, գրավելով Լատվիան, Եստոնիան, մասամբ Ֆինլանդիան, ավելի վիշոջ կդառնան և Խորհրդային Հանրապետության կորուստների հաշվին դաշնակիցներին հնարավոր կլինի կնքել ավելի ձեռնտու հաշտություն: Յեթե Խ. Իշխանությունը միանգամից չը պայթի գերմանացիների հարվածների տակ և մի վոքը ել չարունակի պատերազմին դիմանալ, նա դեպ իրեն կքաշի գերմանացիների ուժերի մի մասը, և կթեթեւացնի Անգլո-Ֆրանսիացիների ծանր դրությունը:

Բայց այդքանը բավական չեր: Խ. Իշխանությունը պետք ե հետ կանչեր հին ոֆիցերությանը, հին զենեքալներին, առանց վորոնց պատերազմ մղելը անհնարին եր, իսկ պատերազմ մղելու պրոցեսում հին ոֆիցերությունը յուր ձեռքը կվերցնե՞ր ամբողջ գործը, կադմակերպելով հակախորհրդային ուժերին և այդպիսով կվոչընչացնե՞ր Խ. Իշխանությունը:

Յերկու դեպքումն ել Խ. Իշխանությունը պետք ե ասպալվեր:

Գերմանացիների դեմ պայքարելու համար «դաշնակիցների» առաջարկած ոգնությունը վոչ թե ոգնություն եր, խորհուրդներին—բայլչեվիկներին, վորքան մի փորձ եր գերմանացիների դեմ պատերազմ մղելով խորտակել Խ. Իշխանությունը: Հենց դրանով ե բացատրվում, թե ինչու համար վողջ ուսական բուրժուազիան, մանր բուրժուազիան բոլոր քաղաքական կուսակցությունները, հատկապես մենչևիկ-եսերական լաբյաները ղդավում եյին ըզդեմ հաշտության գերմանացիների հետ և միշտ ցականում եյին մեղ պատերազմի մղել գերմանացիների դեմ, ու զցել մեղ անդլո-Ֆրանսիացիների պատրաստած ծուղակը:

Բուրժուազիայի և ինտելիկենտների թախարհ ընկան միայն «ձախ» կոմունիստները ընկ. Բալխարիկի առաջնորդությամբ: «Ձախ կոմունիստները» գերմանացիների հետ այդպիսի «սոցթալի» հաշտություն կնքելուն դեմ դուրս յեկան, չցանկանալով նույնիսկ կարճատեղին դժնադատար, առանց հաշիվ առնելու բանվորների և գյուղացիների հոգնածությունը իմպերիալիստական պատերազմից, վորի հետեվանքով յերիտասարդ Խ. Հանրապետությանը հնարավորություն չեր տրվում մի վոքը աղատ չնչելու: Պարզ եր, վոր մեղ նորից գերմանացիների դեմ պատերազմ մղելու գործը ձեռնտու եր Անգլո-Ֆրանսական իմպերիալիզմին: Յեւ միայն համառ պայքարից հետո կենինին հաջողվեց փրկելու Խ. Իշխանությունը իմպերիալիզմի լարած թակարդից և կնքել գերմանացիների հետ հաշտություն:

Իրեստի հաշտությունից հետո իմպերիալիստները հասկանալով, վոր իրենց մանյովրները բայլչեվիկներին համար պարզ ե, նորից անցան ինտելիկենտային նա-

խաղաղատեսական աշխատանքներին, պատրվակ բռնելով թե պետք է վերականգնել Արեւելեյան Փրոնտը գերմանացիներին դեմ:

Ասկայն այս անգամ ել նրանց ուժերը անբավարար եյին. գերմանացիները Ռեեստի հաշտությունից անմիջապես հետո իրենց ուժերը քաջեցին ուստական Փրոնտից դեպի արեւմտյան Փրոնտը պատրաստվելով վճռական հարձակում դործել անդլո-Փրանսիացիներին դեմ:

Իսկ յերբ պետք յեղած ուժերը գտնվեցին (այդ գերմանացիներին պարտությունից հետո եր) այն ժամանակ ուստական բանակի կարիքը այլևս չեր զղացվում: Վերջանում է իմպերիալիստական պատերազմը: Այսպիսով ինտերվենցիայի պատճառը վորոշ ժամանակ համարվում էր Ռուսաստանի պատերազմից դուրս դալը, քանի դեռ չարունակվում էր պատերազմը գերմանացիներին դեմ, կամ ավելի ճիշտն ասած, քանի դեռ նրանց թվում էր, թե գերմանացիները ավելի ուժեղ են, քան անգլո-Փրանսիացիները: Բայց ինտերվենցիայի ամենաբարձր աստիճանը սկսվում է հենց գերմանացիներին տասրալելուց հետո, յերբ այլևս ուստական բանակի կարիքը չեր զղացվում: Նույնիսկ այն շրջանում, յերբ Ռուսաստանի պատերազմից դուրս գալու հարցը այնքան այրող էր, իմպերիալիստները ձգտում էին կրկին պատերազմի մեջ գցել Ռուսաստանին, բայց վոչ խորհրդային Ռուսաստանը. խորհրդային Իշխանությունը ինչ գնով էլ վոր լինի, պետք է վաշնչանար:

Նույն իմպերիալիստական աղբյուրները, իսկ նրանց հետ ել միասին ցավոք սրտի ասած խորհրդային մի քանի հեղինակներ ինտերվենցիայի ուրիշ պատճառ են բերում. այդ բայլչեվիկներին հրաժարվելն է ռուսայեկրյա

կոպիտալիստների պարտքերը վճարելուց: Ըստ առաջին հայացքի, այդ պատճառը կարծես, թե խելքի մոտիկ է: Յեվ հիբավի: Ինքնակալության միայն նախապա-

տերազմյան շրջանի պարտքերի գումարը կաղմում էր մոտ 7 1/2 միլիարդ վոսկի ուսրի, բացի այդ՝ հենց պատերազմի ընթացքում մի քանի տասնյակ միլիարդների էլ պայմանագրեր էյին կնքված: Այդ կորցրած միլիարդների պատրվակով իմպերիալիստական մամուլը արդեն իսկ պատրվակով կարողանանք քաղցած ու թե դրամ չկա, վորսկսողի կարողանանք քաղցած ու թշվառ ժողովրդի կյանքը բարելավել, ինտերվենցիաները գալիս էյին կողոպտելու ուստ բանվորներին ու գյուղացիներին: Պարզ է, վոր այդ միլիարդներին կորուստը, վորոնց տոկոսը միայն կարելի յեր ստանալ տասնյակ միլիոններով խորհրդային յերկրի աշխատավորներից, մեծամեծ վնասներ էր հասցնում ճարպակալած միլիոնատերերի գրպաններին և կատաղեցնում էր իմպերիալիստական բանկիրներին: Բայց այդ կորած վոսկու դեպիստական բանկիրներին: Բայց այդ կորած վոսկու դեպիստական բանկիրներին: Բայց այդ կորած վոսկու դեպիստական բանկիրներին: Բայց այդ կորած վոսկու դեպիստական բանկիրներին:

Ամենից առաջ պետք է աչքի առաջ ունենալ, վոր բոլոր յերկրները պատերազմի շրջանում ահալին փոխառություններ էյին տալիս միմյանց, ամենից չատ Ամերիկան էր տալիս, վորը այս բոսկիս համարվում է համաշխարհային բանկիր: Բայց նրանցից վոչ մեկը, վոչ Անգլիան, վոչ Ֆրանսիան և վոչ էլ Իտալիան մինչև այժմ չեն վճարել իրենց պարտքերը, բայականանալով միայն չնչին տոկոսներ վճարելով, համենայն գեպա այնտեղ ինտերվենցիայի մասին խոսք չի լինում, և վոչ

մեկը պարտաւերի խնդիրը էի ցանկանում պատերազմի
միջոցով լուծել:

Պարտքերի, վերադես ինտերվենցիայի պատճառի մասին խոսել սկսեցին միայն 1918 թ. վերջերից, յերբ համաշխարհային պատերազմը վերջացել էր արդեն, իսկ մինչ այդ նրանց մասին վուչ վոբի մտքովը չէր անցնում :

Հետագայում՝ ինտերվենցիայի շրջանում մենք իմպերիալիստներին շատ անգամ առաջարկեցինք, վոր ճանաչում ենք Ռուսաստանի պարտքերը և նույնիսկ կսկըսենք վճարել զբանց տոկոսները, յեթե իրենց զորքերը Ռուսաստանից դուրս հանեն, իսկ ինտերվենտները ի պատասխան դրան սկսեցին զենք, հագուստեղեն և ռազմամթերք ուղարկել մեր թշնամիներին, ծախսելով նորանոր միլիարդներ, վորոնց գումարը ցարական Ռուսաստանի պարտքերից պակաս չեր գուցե: Միայն Անգլիան ինտերվենցիայի համար ծախսեց ավելի քան 1 միլիարդ վոսկի, չհաշված ամեն տեսակի ռազմամթերքները: Ո՛ր կհավատա, վոր մի քանի միլիարդ պոկկելու համար, պետք և ծախսել նույնքան, դուցե և ավելի միլիարդներ. իրենց հաշվին իմացող և ժլատ կպիտալիստներն այնքան հիմար չեն:

Պարտքերի ամբողջ գումարից բոլորովին դուրս
պետք է հանվելին պատեճազմական պարտքերը: Ֆրանսի-
ականների և Անգլիացիների հետ ինտերվենցիայից հե-
տո մեր վարած բանակցությունների ժամանակ յերբեք
խոսք չի յեղել այն Վոլխոստությունների մասին, վոր
կնքել է ցարը պատեճազմի ժամանակ:

Այդ պարտքերը լուրջաւն դուրս եյին հանլում ընդ-
հանուր գումարից, վերոյհետե ըստ վերսայլի դաշնաւ

զբի, վորը կնքված և «Դաշնակիցներին» և Գերմանացի-
ներին միջև, Ռուսաստանը վորպես Անգլո-Ֆրանսա-
կան բլոկին պատկանող մի յերկիր, իրավունք ուներ
ստանալու այն 150 միլիարդ վոսկի մարկի մեծ մասը,
վորը գերմանացիները վորպես կոնտրիբուցիա պետք և
վճարելին «գաշնակիցներին»։ Պարզ և, վոր ԽՍՀՄ-
նությունը այդ դրամների բաժանմանը չի մասնակցում
և յերբեք ել չի մասնակցելու, այն դրամներին՝ վորոնք
գերմանական բանվորներից և աշխատավորներից են
դուրս չորթվում։ Ընհդակառակը, հենց խորհուրդները
ցույց տվին ամեն անասի կոնտրիբուցիաները վոչնչաց-
նելու միակ ճշմարիտ ուղին այդ հեղափոխությունն եր-
և Սակայն ձեվականորեն, Խ. Հանրապետությանը, վոր-
պես նախկին Ռուսաստանի ժառանգորդի, վորը այժմ իր
ձեռքն և ամփոփում նախկին Ռուսաստանի յերկրների
մեծամասնությունը, իրավունք եր վերապահվում ըս-
տանալու այն միլիարդները, վորոնք գերմանացիները
վճարելու էին Փանսիային, Անգլիային և ուրիշներին։
Ահա թե ո՛րչու վոչ Ֆրանսիական չափները և վոչ ել
անգլիական բանդիտները մեզնից չեյին պահանջում
այդ պարտքերը, լավ գիտենալով, վոր այդ պարտքերը
վաղուց ծածկված և դերածածկված են գերմանական
կոնտրիբուցիայով, վորը վորպես վոսկու անձրև թափ-
վում և Անգլիայի և Ֆրանսիայի իմպերիալիստներին
գլխին մինչև այսօր։

Մնում էր մինչ պատերազմյան պարտերի բա-
վականին խոշոր մի գումար, 7½ միլիարդ վոսկի
ռուբլի: Բայց խնդիրը գումարի խոշորության մեջը չե-
ւ Մինչդեռ ինքնակալութունը պատերազմական պարտ-
քերը կնքում էր ոտար մի պետություն միջոցով, կամ

հենց նույն պետությունից, մենք այդ 7½ միլիարդ նախապատերազմյան պարտքերը կնքել եյինք բորսայի միջոցով: Ռուսական կառավարությունը և ռուսական բանկերը փոխառություններ եյին կնքում Փարիզի և Լոնդոնի բորսաներում, իսկ վերջիններս դրամները վերցնում եյին ժողովրդից: Փոխառություններ կնքուց հետո չահույթի մեծ մասն ընկնում եր խոշոր կապիտալիստների ձեռքը, վորպես «միջնորդական» սոսկոսներ, իսկ փոխառությունները բաժանվում եյին մանր պահանջատերերի միջև: Այդպիսի մանր պահանջատերերի թիվը Ֆրանսիայում ըստ Ֆրանսական տվյալների կազմում ե 4 միլիարդ, իսկ ըստ մեր տվյալների մատ 2 միլիոն:

Սակայն այդ ել հսկայական թիվ ե, յեթե աչքի առաջ ունենանք, թե ովքեր են այդ պահանջատերերը: Դրանք մանր բուրժուազիան, չինովնիկությունն ու գյուղացիությունն վերնախավն ե: Պետք ե ասել, վոր Ֆրանսական կուլակը չատ ե հարստացել ռուսական փոխառություններից: Ռուսական փոխառություններն այն ժամանակ համարվում եյին ամենատապալով փոխառությունները: Ռուսական փոխառությունների համար խոշոր տոկոսներ եյին վճարում: Կարծում եյին, վոր ռուսական ցարիդը այնքան ե ուժեղ, վոր վոչ մի հեղափոխություն չի կարող ընկճել նրան: Միլիոնավոր մանր բուրժուաներ իրենց խնայողությունները տալիս եյին խոշոր շնածկներին, վորոնք յերկրի փաստացի տերերն եյին: Դրանից ողտվում եյին իմպերիալիստական խաչառուները, վորոնք առանց այն ել հսկայական ողուաներ ունեյին պարտքերից: Պարտքերի պահանջը ինտերվենցիայի իսկական պատճառը չեր, այլ ծառայ

յում եր վորպես մի լոգուեզ, վորի ողնությաժր կարելի յեր 4 միլիոն մարդկանց զրգուել Խորհրդային Հանրապետության դեմ վոչ միայն այդ 7½ միլիարդ ռուբլին սոկելու, այլ և խորհրդային իշխանությունը վոչնչացնելու համար:

Անդլիան և Ֆրանսիան պարլամենտական յերկրներ են, պատերազմի համար հարկավոր եր ստանալ պարլամենտի համաձայնությունները: Իսկ պարլամենտի համաձայնությունը առանց մասսաների համաձայնություն, առանց վորոչ մասի աջակցության՝ ստանալը հնարավոր չե:

Մանր բուրժուազիայի սնանկացած խավերին, թռչակից զրկված պաշտոնյաներին, իրենց սոկոսներից զրկված մանր սեփականատերերին, այդ բոլոր խավերին որե որ հավաստացնում եյին, վոր բալլելիկներն են նրանց դժբախտության պատճառը, վորովհետև վճարում պարտքերը: Իմպերիալիստները այդ խաղով մանր բուրժուական մասսաներին մեր դեմ եյին զրգուում, վորպեսզի ձեռք բերյին նրանց համաձայնությունը ինտերվենցիայի խնդրում:

Իմպերիալիստական քաղաքագետները այդ խաղը հաճախ են կրկնում: Ամեն անգամ, յերբ ինտերվենցիայի մասին խոսք ե լինում, յերևան ե դալիս «ռուսական պարտատոմսեր ունեցողների կոմիտեն» վորի գլուխը կանգնած են խոշոր ֆինանսիստները, դրամատերերը ո՞ր սկսում եր պարկապողուկի հին նվազը: Հայտարարում են 4 միլիոն պահանջատերերին, թե Խ. Իշխանությունը պարտքերը չի վճարում, վոր նրանք այդ պատճառով իրենց դրամները ստանալ չեն կարող և

այլն, մի խոսքով միշտ կրկնվում էր նույնը, ինչպես սպիտակ մուգու հեքյաթում:

Նրանցից պահանջվում են նորանոր զոհեր նոր գրամներ խորհուրդների դեմ ինտերվենցիա սկսելու համար: Պարտքերը չեն յեղել և չեն ինտերվենցիայի պատճառը: Պարտքերը ինտերվենտներին համար պատրվակ են միայն, մի յոգունդ, վորի միջոցով միլիոնավոր մանր տնտեսատերերին, վորոնց մեջ կան և շատ աշխատավորներ, դրդուում են Խորհրդային յերկրի դեմ:

Ոտարյերկրյա արդյունաբերական ձեռնարկների ազդայնացումը նույնպես չի կտրելի համարել ինտերվենցիայի իրական պատճառը: Ընդամենը ազդայնացված է $1\frac{1}{2}$ միլիարդ ուրլուց մի փոքր ավելի: Ծիծաղելի կլինեն համատալ, վոր միայն այդ դումարի համար զոհեյին իրենց տասնյակ հազարավոր զինվորներին, նորանոր միլիարդներ ծախսեյին, մանավանդ վոր, խորհրդային իշխանությունը ինտերվենցիայի ժամանակ համաձայն էր վորոշ պայմաններով, ազդայնացրված ձեռնարկների տերերի հետ բանակցություններ սկսել, խոստանալով նրանց ձեռնառու կոնցեսիաներ:

Ինչպես տեսնում ենք, պաշտոնական վերսխաններից վոչ մեկը չի կտրելի համարել ինտերվենցիայի բուն պատճառը: Կրկնելով այդ վերսխանները, անվերապահորեն հավատալով նրանց, մեր խորհրդային պատգամավորները տարածում են լոկ այն իլլյուզիան, թե ինտերվենցիայից կտրելի յե աղատվել՝ ճանաչելով պարտքերը և վճարելով մի քանի միլիարդ ուրլի:

Այնինչ Լենինը վաղուց էր նշել ու քնդգծել ինտերվենցիայի հիմնական պատճառը:

Ինտերվենցիայի բուն պատճառները պարզելու համար պետք է հիշել, թե ինչպիսի մոմենտում բռնկվեց Հոկտեմբերյան պրոլետարական հեղափոխությունը: Հեղափոխությունը ծագեց իմպերիալիստական պատերազմի յերեք տարուց հետո, յերբ լայն մասսաների համար արդեն պարզ էր նրա թալանչական բնույթը: Մասսաները վաղուց հասկացել էյին, վոր պայքարը մղվում է կապիտալիստների շահերի համար, թալանի համար, նոր յերկրներ ձեռք բերելու համար: Յեվ միայն զինվորական դիպլոմատիայի և իմպերիալիստների դործ դրած քառության շնորհիվ, մասսաները դեռ չարունակում էյին մասնակցել իմպերիալիստական սպանդանոցին: Իմպերիալիստական պատերազմը ստեղծեց հեղափոխական մթնոլորտ: Իմպերիալիստները շատ լավ գիտակցում էյին, վոր բազմական և մի թեթև ազդանշան, թեթև սոցիալական շարժում, վոր այդ մթնոլորտը վերածվի հեղափոխության: Ահա թե ինչու նրանք, վորոնք բանվորական մասսաներին բացատրում էյին կատարվող անց ու դարձը, յենթարկվում էյին պոլիցիական սոսկալի տերերի: Խմբերով նրանց բանտն էյին նետում, աքսորավայրում փթեցնում և ուղմա-դաշտային դատարանով դատում: Իսկ մեզ մոտ, Ռուսաստանում, մի ամբողջ յերկիր հանկարծ, դուրս յեկավ պատերազմից, 150 միլիոն մարդիկ ճեղքեյին իմպերիալիստների շղթան և աղաւթեյին այն սարսափից, վորը ամեն ոք պահանջում էր հարյուր հազարավոր զոհեր:

Բուրժուազիան վորքան աշխատում էր, վոր Խ.

Հանրապետութեան մասին վեջ մի լուր չտարածվի իր
բանակում, իդուր եր, ուսական պրոլետարիատի հե-
րոսական որինակի լուրը տարածվեց աշխարհի բոլոր
անկյուններում:

Բացի այդ: Մեր ոգտին ազիտացիա եր մղում հենց
ինքը բուրժուազիան: Յերր Փաբիզի մամուլը վաշնա-
սուն եր բարձրացնում, թե բայլչեիկները խել են հո-
ղերը, քչեկ են կապիտալիստներին, գրավել են գործա-
բաններն ու Փարրիկաները, ամեն մի բանվոր պատաս-
խանում եր «հրաչալի յե, հենց այդ ե իսկական բանվո-
րական քաղաքականութիւնը»: Այժմս նույնպես, յերբ
իմպերիալիստները բղավում են, վոր մենք մեր «Գեմ-
պինգով» խորացնում ենք ճգնաժամը, նրանք վորոշ ի-
մաստով մեր ոգտին ազիտացիա յեն մղում:

Գանի վոր Խ. Ռուսաստանը ապրանքներ ե արտա-
հանում, նշանակում ե, վոր արտադրում ե, մինչդեռ
վաղուց չե վոր բուրժուական լրագրերը պնդում եյին,
թե բայլչեիկները յերկրի տնտեսութիւնը քայքայեցին:

Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը համաշխարհա-
յին նշանակութիւն ունեցող սոցիալական վիթխարի
մի շարժում եր, վորը հեղափոխութիւնը դարձրեց որ-
վա սպառնալիք: Ռուսական պրոլետարիատի ե գյու-
ղացիութեան փորձը իր գոյութեան ամեն մի որով ցույց
ե տալիս բուրժուական յերկրների բանվորներին ե
գյուղացիներին, թե պատերազմի սարսափներից ազատ-
վելու միակ յելքը ուսանների որինակին հետեւելն ե՝
տապալել կապիտալիստներին, գրավել իշխանութիւնը
ե վերջ դնել իմպերիալիստական պատերազմին:

Գանի դեռ գոյութիւն ունի ե սճում ու գարգա-
նում ե Խորհրդային Հանրապետութիւնը, իմպերիա-

լիստական պատերազմի ստեղծած լարված կացութեան
պայմաններում, առաջվա պես ժողովրդական մասսա-
ներին հրամաններ արձակել անհնար եր: Ամենքին
հայտնի յե, վոր Խ. Հանրապետութեան ամեն մի քայլը
պրոլետարիատի լայն մասսաների վրա նոր, հեղափո-
խականացնող ազդեցութիւն ե գործում, մի նոր քայլ
ե դեպի առաջ հեղափոխութեան ծավալման համար:
Լենինն ինտերվենցիայի շարժիչ ուժը բնորոշելիս ա-
սում եր. «չլինի թե մեր հրդեհի կայծերը չբոցավառեն
համաշխարհային հեղափոխութեան հրդեհը»: Հեղա-
փոխութեան վախը, այն վախը, վոր համաշխարհային
պրոլետարիատը սկսել ե զաթնել, կը կրկնի ուսական
փորձը, ահա թե ինչն եր վորոշում ե ուղղութիւն տա-
լիս իմպերիալիստ գիշատիչների քայլերին: Պետք ե
տապալել Խ. Հանրապետութիւնը, համաշխարհային
հեղափոխութեան այդ հնոցը, բնաջինջ անել բայլչե-
վիկներին ե այդպիսով հանդգնել հեղափոխական ջահը,
վորի կայծերը այսօր կամ վաղը կարող են համաշխար-
հային հեղափոխութեան հրդեհ առաջացնել—ահա սա
յե ինտերվենցիայի հիմնական պատճառը:

Պարզ ե, վոր խորտակելով Խորհրդային իշխա-
նութիւնը, անտանտայի իմպերիալիստները մեր յեր-
կրը զաղութի կվերածեյին, նրա հետ ավելի խիստ կը
վարվեյին, քան Գերմանիայի հետ ե վիվերականդենն
հին ուժովը ամենավատ ձևով:

Ինչպես տեղի ունեցավ հենց ինքը ինտերվենցիան:
Հենց վոր պարզվեց, թե մենք գերմանացիների
հետ հաշտութիւն ենք կնքել ե դրանով դադար ենք
ձեռք բերել սոցիալիստական շինարարութեան համար,

«ղաշնակիցները» վոր քիչ տալ զաշինքի առաջարկութ-
յամբ խորհրդային կոմիտարիատների չեմբերն եյին
մաշում, ինտերվենցիան նորից որակարգել հարց դարձ-
րին: Տենդագին պատրաստվելով ինտերվենցիայի,
իմպերիալիստները սրտադող ասում եյին «բայց չէին նե-
րը ժողովրդին տվին հող, տվին խաղաղություն, իսկ
յեթե հացն ել տան, նրանք անհաղթելի կդառնան:
Նրանց՝ առաջին մտադրությունն եր մեր դեմ հանել ճա-
պոնացիներին: **Ճապոնական**, ինչպես հայտար յե, արան-
սիայի ու Անդլիայի զաշնակիցն եր, բայց պատերազ-
մի մեջ չեր քաշված: Նա ունեւ թարմ և զինված, նոր
զինակոշի յենթարկված բանակ: Յենթարկվում եր,
վոր ճապոնացիները կգրավեն Խ. Ռուսաստանի մի մա-
սը, կողենն հակահեղափոխությանը Խորհրդային Իշ-
խանությունը տապալելու համար և գերմանացիների
ռազմաճակատ կստեղծեն: Նույնիսկ յեթե ճապոնա-
ցիներին չհաջողվեր Ալեքսեյան ռազմաճակատը վերա-
կանգնել, ապա գեթ նրանք դեպ իրենց կքաշեն խոր-
հրդային զորքերը, կկազմակերպեն հակահեղափո-
խությունը ու կողենն նրան Խորհրդային Իշխանու-
թյունը տապալելու դործում:

Ճապոնական հաճույքով ընդունեց այդ ծրագիրը:
Նա հրճվում եր կարմիր վտանգի վոչնչացման և Սիբիրի
հարուստ շրջանների գրավման հեռանկարից: Բայց
Ճապոնիայի յելույթը չեր համապատասխանում բոլոր
ղաշնակիցների ջահերին: Ֆրանսիան կողմնակից եր
ճապոնական զորքեր ուղարկելուն, իսկ ամերիկացիք,
վորոնք դեռ չմաքրված հին հաշիվներ ունեյին Ճապո-
նիայի հետ, վորը Խաղաղ Ուիկիանոսի վրա նրանց մըր-
ցակից և հաշիվաւորում, վախենում եյին, վոր հապա-

նացիները Խ. Հանրապետության սահմանները՝ Սի-
բիր մտնելով, վոչ այնքան կպայքարեն Խորհրդային
Իշխանության դեմ, կձգտեն նրան տապալել, վորքան
կհաստատվեն Սիբիրում: Ճապոնական իմպերիալիստ-
ները անխոցելի կդառնան և կամբանան հետադայում
Ամերիկայի դեմ պայքար մղելու համար: Ամերիկան
ճապոնական ինտերվենցիային դեմ դուրս յեկավ, իսկ
Ամերիկային հաշիվ չառնել չեր կարելի, չե՞ վոր նա
պատրազմի համար դրամ եր տալիս և հենց այդ մոմեն-
տին եր 1918 թ. ապրիլին, վոր մեկ միլիոն թարմ զորք
հանեց Յեվրոպա: Հարկավոր եր զիջել, ճապոնացիները
մի քանի որ Վլադիվաստոկում մնալուց հետո հետ քաշ-
վեցին:

Հարկավոր եր այլ ուժեր և միջոցներ փնտրել ին-
տերվենցիայի համար:

Վորովհետև ղերմանացիների դեմ պատերազմը
դեռևս չարունակվում եր և վորեւե զինված ուժ մեր դեմ
ուղարկելը հնարավոր չեր, մանավանդ վոր Արևմտյան
սահմանը գրավել եյին գերմանացիները, իսկ պտույտ
գործելով՝ Վլադիվաստոկի վրայով զորք ուղարկելը
հեռու յեր, «ղաշնակիցները» մշակեցին նոր ծրագիր,
վորը կայանում եր հետևյալում:

Մուրմանսկում կանդնած եր անդլիական եսկադ-
րան, պաշտպանելու այն ռազմածրագրը և պարենը,
վոր անդլիացիները ուղարկել եյին ցարին, գերմանացի-
ների դեմ կովելու համար: Ողտվելով այն հանդաման-
քից, վոր այդ եսկադրան կանդնած և այնտեղ Խոր-
հրդային Իշխանության թույլտվությամբ, վճռեցին
նրա ուժեղացման համար ուղարկել 500-600 մարդուց
բաղկացած մի ջոկատ, գեներալ Մեյնարի հրամանա-

խաղաղութիւնը: Զոհողութիւնը կազմը չնչին էր, բայց ծա-
հմտորեն եւ կազմակերպւած: Այդ 500-600 հոգին բա-
ցառապէս ոֆիցերներ եւ հրահանգիչներ էյին, վորոնք
ռազմական ու կազմակերպչական մեծ փորձառութիւնը
ներով էյին ոժտւած: Յենթադրում էյին, վոր ոֆի-
ցերներէի ու հրահանգիչներէի այդ քանակը բավական է
30 հազարանոց մի բանակ պատրաստելու համար: Իսկ
այդ բանակը յենթադրւում եր զորահաւաքի յենթարկել
տեղական ռուս ազգաբնակչութիւնից հեղաշրջումից
հետո:

Միաժամանակ «Դաշնակիցներէ» զործակալներն
սխեռնէն ապստամբութիւններ պատրաստել ներսից:
Դեպի Հյուսիս էյին ուղարկւում ռուս սպաներ, վոր-
պեսդի նրանցից ձեռքի տակ ունենան, բանակ կազմա-
կերպելու համար, իսկ մի շարք քաղաքներում—Յարոս-
լավում, Վալոգդայում եւ այլ տեղերում զինւած յե-
լույթներ կազմակերպւեցան, վորպեսդի զբանով հեշ-
տացենն ոկուսացիան զորքի առաջխաղացումը:

Բացի այդ բոլորից, յենթադրւում եր խորհրդա-
յին Իշխանութիւն ղեմ ուղարկել Չեխո-Սլովակների
կորպուսը: Այդ կորպուսը կազմակերպւած եր ղեռնա-
ցարի ժամանակ պատերազմի ընթացքում այն Սլավոն-
ներից, վորոնք կամ Ալստրիական բանակից գերի էյին
ընկել, կամ ուղղակի անցել էյին ռուսներէ կողմը: Պա-
տերազմի ընթացքում նրանց ղենք մատակարարեցին եւ
բաժանեցին զնդերի, թվով մոտ 60 հազարի, խոստացան
Չեխո-Սլովակիայի անկախութիւնը եւ քեցին գերմա-
նացիներէ ղեմ: Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնից
հետո, յերբ գերմանացիներէ հետ հաշտութիւն կընք-
վեց, վորոշվեց Սիբիրի վրայով, Վլադիվատոկէ

գծով, նրանց ուղարկել Արեւմտյան ռադմաճակատ,
Փրանսիա, թող այնտեղ յեթե ուղում են, շարունակեն
կռիվը գերմանացիներէ ղեմ: Այդ Չեխո-Սլովակներէ
հետ Փրանսիացիները կապ էյին հաստատել ղեռ Հոկ-
տեմբերյան հեղափոխութիւն առաջին որերից սկսած,
առաջարկելով նրանց անմիջապէս խ. Իշխանութիւն
ղեմ դուրս գալ: Չեխերը դուրս չեկան, հալանորեն աֆս
պատճառով, վոր Փրանսիացիներէ հետ համաձայնու-
թիւն չէյին յեկել, կամ դուցե բանակցութիւնները
խղվել էյին Բրեստի հաշտութիւն հետեանքով: Հետո
«դաշնակիցները» ուշքի յեկան եւ վճռեցին Չեխո-Սլո-
վակներին չըջել ղեպի Հյուսիս, Մուրմանսկու եկապե-
դիցիային ղիմալորելու: «Դաշնակիցներէ» ներկայա-
ցուցիչները նորից սկսեցին կոմիսարիատներէ չեմքե-
րը մաշել, համառորեն պահանջելով փոխել Չեխո-Սլո-
վակներէ մարշրուտը: Ամբողջ ծրագիրը կայանում եր
նրանում, վոր ուժերի կենտրոնացման միջոցով հար-
վածեն Մոսկւային եւ Լենինգրադին ամեն կողմերից:

Խորհրդային Իշխանութիւնը գուշակեց այդ վոչ
այնքան խորամանկ ծրագիրը, մերժեց Չեխո-Սլովակ-
ներին հոտ դարձնել ու սկսեց մայրաքաղաքը մաքրել
«դաշնակից» լրտեսներէ:

Իմպերիալիստները հասկացան, վոր իրենց ծրա-
գրերը ջուրն են ընկնում, շտապեցին հրաման արձա-
կել Չեխո-Սլովակներին հենց իրենց գտնւած տեղե-
րում ապստամբելու: Չեխո-Սլովակները, վորոնք
ձգված էյին Սիբիրի մեծ յերկաթուղագծի յերկարու-
թիւմբ, միանգամից ապստամբեցին Կադանում, Չել-
յարինսկում, Տոմսկում եւ Իրկուտսկում: Միաժամա-
նակ կատարված այս յեղույթը վկայում է, վոր նախո-

բոլոր ամեն ինչ պատրաստված էր: Հենց այդ օրերում, Յարոսլավլում հակահեղափոխականները յելույթ ունեցան, չսպասելով նույնիսկ Մուրմանսկի դեսանտի ատի իջնելուն: Իսկ քիչ հետո, անգլիացիները վերջապես, 1918 թ. Ոգոստոսի 2-ին ատի են իջնում Արխանգելսկում:

Լենինգրադում հայտնաբերվեց մի դավադրություն, վորը կաղծակերպվել էր անգլիական դեսպանություն անդամ Լոկկարտի կողմից. դեսպանատան անդամներից մեկը լեյտենանտ Կրոմսը, իր մոտ յեղած փաստաթղթերով միասին, ինչպես ասում են, հենց «հանցագործության տեղում» բռնվեց և չցանկանալով հանձնել այդ թղթերը մեր չեկիստներին, կրակոցներով դիմավորեց նրանց:

Միջոցներ ձեռք առնվեցին մաքրելու և այն քաղաքները, վորտեղ ծրագրված էր ասպատամբություն բարձրացնել:

«Ապիտակ դաշնակիցներին» ծրագրերը խանդարվեց: Յարոսլավլում հակահեղափոխությունը ժամանակից վաղ սկսեց, բայց այդ ինտերվենցիոնիստների մեղքը չէր, չեկան արթուն էր:

Չեխո-Սլովակների ասպատամբությունը արմատապես փոխեց յերկրում ուժերի փոխհարաբերությունը: Հոկտեմբերին ռուսական հակահեղափոխությունը դեմ առ դեմ կանգնելով պրոլետարիատին, փախչալված էր: Մեկը չկար, վոր ոգնության հասներ նրան, նույնիսկ կուլակները զբաղված էին կալվածատերերի հողերը խլելով: Բուրժուազիան մենակ էր մնացել, վորովհետև իր հետ մասսա չունեցր:

Մակայն խորհրդային Իշխանությունը վոչ միայն հողը խլեց կալվածատերերից, այլ հեղափոխության զարգացման գծով ալեվի հեռուն գնաց: Նա գյուղում ծավալեց պրոլետարական հեղափոխությունը, սկսեց կաղծակերպել չքավորական կոմիտեներ, կովել կուլակություն դեմ: Կուլակները զաղաղեցին: Այս ու այն տեղ սկսվեցին կուլակների ասպատամբությունները, վորոնց հետ հաշիվները հեշտությամբ մաքրվեցան հենց տեղական ուժերով: Բոլոր կուլակային ասպատամբությունները, վոր ալիքի նման տարածվեցին ամբողջ յերկրում, տեղական բուլժ էյին կրում և չեյին պահանջում խորհ. յերկրի բոլոր ուժերի մոթրիլիզացիան: Բայց ահա հանդես յեկան Չեխո-Սլովակները, անգլիացիները, Փրանսիացիները: Կուլակը իսկույն յերևվաց և նորից դուրս յեկավ խորհուրդների դեմ: Կուլակային ասպատամբական առանձին բռնկումները վերածվեցին հակահեղափոխական մի ընդհանուր ասպատամբության: Այն, ինչ վոր տեղական բուլժ էր կրում, այժմ ընդհանուր յերևույթ դարձավ: Յերևացին դրամ, զենք, վոր տալիս էյին «դաշնակիցները»:

Ինտերվենտները կուլակին արթնացրին: Կուլակներին հետևեց տատանվող միջակ էրի վորոչ մասը, գլխավորապես այն չրջաններում, վորտեղ կալվածատերեր չկային և գյուղացիները քիչ հող էյին ստացել:

Ռուսական հակահեղափոխությունը, վորը Հոկտեմբերին չունեց վոչ մի աջակցություն, չնորհիվ Չեխո-Սլովակների ասպատամբության և «դաշնակիցների» ինտերվենցիայի ստանում և մասսայական ոգնություն հանձինս կուլակների ու գյուղացիական այն խոշոր խմբի, վորը բարձրացել էր պրոլետարիատի դիկտատու-

բայի դժ: Սկսվեց նոր քաղաքացիական պատերազմ, վո-
րը տևեց 1918 թ. մինչև 1920 թ.: Խնտերվենցիան առա-
ջացրեց քաղաքացիական պատերազմը, կազմակերպեց
կուլակներին և դուրս բերեց նրանց խորհուրդների դեմ:
Կալվածատերերը, բուրժուազիան և կուլակությունը
հակահեղափոխական մի բլոկ կազմած դուրս յեկան
խորհրդային յերկրի դեմ:

Այս բլոկին ղեկավարում էին խնտերվենտները:
Բոլոր հակահեղափոխական «կառավարությունները»
մոտ նստած էին «դաշնակիցները» ներկայացուցիչնե-
րը: Կոլչակի մոտ նստած էր Ֆրանսական զենեքալ
ժեններ, նույն տեղում Անգլիայի շահերն էր պաշտպա-
նում զենեքալ Նոկսը, վոր հետագայում, վորպես ին-
տերվենցիայի մասնագետ, յեկավ Դենիկինի մոտ:

Հուսիսում նստած էր զենեքալ Պոցլը, վորին հետո
փոխարինեց Այրոնսայդը: Իմպերիալիստների բոլոր
չինովնիկական ներկայացուցիչները հակահեղափո-
խությունն առաջ էին մղում, ողնում էին նրան, տա-
լով հրահանգիչներ, դրամ, ոստիմաթերք, հագուստ-
դին: Մինչև այժմ մենք ղեռ չենք հաշվել թե, գիցուք,
վորքան և ուղարկված Դենիկինին և վորքան դեպի Հու-
սիս՝ Միլերին և այլն: Հայտնի յե միայն, վոր մենակ
Փրանսիան 1919 թ. Կոլչակին ուղարկել և 1700 զենա-
ցիրներ, 30 տանկեր, մի քանի տասնյակ թնդանոթներ
և տասնյակ եղելոն ուղղամթերք: Մեր ձեռքն ընկավ
եղելոնները այն ցուցակը, վոր Կոլչակին ողնության
էին գնում: Որ չեր լինում, վոր մեկ կամ ավելի
զնացքներ չանցնեյին, բարձված կամ ուռածերով, կամ
հրացաններով և կամ չինելներով:

Անգլիական գինվորական նախկին մինիստր Չեր-

չիլը, վոր խնտերվենցիայի խոչոր կաղամկերդիչներին
մեկն էր, պարծենալով ասում էր, վոր միայն Դենիկինի
բանակը թվով 600 հազար մարդ ամբողջովին սպառա-
ցինում էր իր միջոցներով, իհարկե վոչ իր անձնա-
կան, այլ անդլիական ժողովրդի միջոցներով:

Վրանգելը վոտքի կանգնեց գլխավորապես Ֆրան-
սիացիների միջոցներով և այլն, մինչև ամենավերջին
մանր ու մունր բանդլտները, ատամաններն ու բաակա-
ները միենույն գրպանից էյին սնվում:

Ռուս կալվածատերերը և կապիտալիստները
կկաղմակերպեյին քաղաքացիական կռիվ առանց ոտար-
յերկրյա բուրժուազիայի: Կուլակը պետք և վոր դուրս
դար թ. իշխանության դեմ առանց Չեխո-սլովակների
չարժման: Ինչ էլ վոր լիներ, քաղաքացիական կռիվը
պետք և տեղի ունենար, վորովհետև իրար թշամի
դատակարգերն առանց կովի անձնատուր չեն լինի,
առանց կովի ասպարեղից չեն հեռանա: Միայն քաղա-
քացիական անողոք կռիվ մղելով կալվածատիրոջ,
բուրժուազիայի և կուլակի դեմ, պրոլետարիատը կա-
րողացավ յուր հետեից տանել տախտավոր գյուղա-
ցիության լայն խավերն և դրավել ու պահպանել սո-
ցիալիստական հասարակություն կաղմակերպելու հա-
րավորությունը:

Խնտերվենցիան դարձավ հակահեղափոխության
գլխավոր չարժիչ ուժը: Կուլակը առանց Չեխո-սլովակ-
ների էլ պետք և վոտքի յեյներ թորհրդային իշխա-
նության դեմ, քաղաքացիական պատերազմը տեղի պի-
տի ունենար անպայման, վորովհետև թշամի դատա-
կարգերը չէյին հանձնվի ու խաղաղ կերպով չէյին հե-
ռանա թատերաբեմից: Միայն կալվածատերերի, բուր-

ժողովրդային և կուլտուրային դեմ քաղաքացիական տնտեսական պատերազմ մղելով, պրոլետարիատը կարողացավ աշխատավորական դյուղացիական լայն մասսաներին իր հետեւից տանելով հաղթել և սոցիալիստական հասարակութեան կառուցումը հնարավոր դարձնել։ Սակայն, նման պատերազմում պրոլետարիատի համար դժվար չէր ձեռք բերել հաղթանակը, միայն ներքին ուժերով հակահեղափոխութիւնը չէր կարող վրէժ միայն հաղթել պրոլետարիատին և դյուղի չքավոր-միջակ խավերին, այլ չէր կարող քիչ թե շատ տեւական դիմադրութիւն ցույց տալ մասսաների դրոհին։

Ինտերվենցիան տեղական, անջատ յելուժները միաձուլեց և դարձրեց համառուսական հակահեղափոխութիւն։ Ինտերվենցիան տեղից նրան ամեն ինչ և բաղ-մասդատեց նրա ուժերը։ Ինտերվենցիան ռուսական հակահեղափոխութեանը հրահրեց, կադմակերպեց, ըստպատկանեց, և միացրեց, սգնութիւն ցույց տալով նրան քաղաքացիական պատերազմի ամբողջ ընթացքում։

Ինտերվենցիայի այս ամբողջ գործունէութիւնը ժողովրդի աչքից թաղցնում և արդարացնում էլին միջազգային մենչեւիկները։

Պատերազմի ընթացքում 2-րդ Ինտերնացիոնալը բաժանվեց առանձին ազգային կուսակցութիւնների, վորոնցից յուրաքանչյուրն իրենց տերերի հրամանով դնաց կովելու մյուս ջոկատների դեմ։ Մենչեւիկներն էլ ինտերվենցիայի ժամանակ յետ չմնացին իրենց տերերից։ Ինտերվենցիայի ժամանակ մինչև 1919 թվի յերկրորդ կեսը, 2-րդ Ինտերնացիոնալը մնաց բաժանված յերկու թշնամի բանակների, սակայն իմպերիալիզմի կովել տո-

ցիալիզմի դեմ նրանց միացրեց։ Ոորհ. Հանրապետութեան դեմ դուրս յեկան Գերմանական դաւաճանները՝ կառուցիւ և Հելֆերդինգի դիւալորութեամբ։ Գերմանական սոցիալ-չովինիստները պաշտպանում էլին իրենց կայերին։ Նրանք ցնծում էլին կարմիր Ֆինլանդիայի ապստամբ առթիւ և պաշտպանում էլին գերմանական իմպերիալիստների արշավանքը Ուկրաինայի վրա, իսկ յերբ բռնկվեց գերմանական հեղափոխութիւնը, սոցիալ-դաւաճանները հրաժարվեցին ընդունել խորհրդային բանվորների ոգնութիւնը, վորոնք Բեռլինի քաղցած պրոլետարիատին ուղարկել էլին մեկ էջ-ուն հաց։ Հենց գերմանական մենչեւիկները Բեռլինի խորհրդային դեպանութիւնը դուրս քեցին, վախենալով նրա հեղափոխական ազդեցութիւնից։

Յրանսական, անգլիական, Ամերիկյան և իտալական մենչեւիկներն ևս նույնպիսի հնազանդութեամբ կատարում էլին իրենց տերերի հրամանները։ 1918 թ. սեպտեմբերին «ղաշնակից» մենչեւիկները հավաքվեցին Լոնդոնում, վորտեղ վրէժ միայն վորոշեցին պաշտպանել ինտերվենտներին, այլ և ալելի հարմար լողուններ թելադրեցին։ Մենչեւիկների կոնֆերենցիան հայտարարեց, թե ինտերվենտները Ս. Ռուսաստանի վրա են դնում վրէժն այն նպատակով, վոր նրա ներքին գործերին միջամտեն և խորհրդային քաղաքացիներին իրենց կամբը թելադրեն, այլ վորպեսզի հաստատեն խաղաղութիւն և գեմոկրատիա։

Տերբը լսեցին իրենց լակեյների խորհուրդները։ Ինտերվենտներն արյան մեջ խեղդում էլին խորհրդային շարժումը խաղաղութեան լողունդի ներքո։ Նրանք հանուն դեմոկրատիայի գնդակահարում էլին հարյուր հա-

դարաւոր մարդիկ : Նրանք պաշտպանում էին Կոլչակի և Դենիկինի արյունալի ուժիւնը և Խորհ. Հանրապետութեան ներքին գործերին չմիջամտելու լողունգով, ոգնում էին վերականգնելու ցարական միապետութեան վայրենի տերրորդը :

Ճիշտ նույն դիրքը բռնեցին յերկրի ներսում ուսական մենչեիկները և եսերները : Ռուսական մենչեիկներն և եսերներն էլին, վոր քաղաքացիական պատերազմի սկզբնական շրջանում զլխաւորում էին պայքարը Խորհուրդների դեմ, յիրր բուրժուազիան և կալվածատերերը դեռուս անդոր էլին բացարձակ կերպով հանդես գալ մասսաների մեջ : Մենչեիկները և եսերները Սահմանադիր ժողովի պաշտպանութեան լողունգի ներքո, խորհուրդների դեմ էլին հանում բոլոր դժգոհ տարրերին : Իսկ նրանց թիկունքում բուրժուազիան և կալվածատերերը հաւաքում էին իրենց ուժերը և կազմակերպում : Սահմանադիր ժողովը դարձաւ ամբողջ հակահեղափոխութեան լողունգը, նույնիսկ Կոլչակը խոստանում էր, վոր քաղաքացիական պատերազմից հետո Սահմանադիր ժողով կհրաւիրի :

Բայց հենց վոր կալվածատերերն ու բուրժուազիան բաւականաչափ ուժ չին հաւաքում, իրենց լակեյներին քացի էլին տալիս և իրենց ձեռքն էլին վերցնում Խորհուրդների դեմ պայքարելու ամբողջ գործը :

Մենչեիկներն ու եսերներն էլին Դենիկիների և Կոլչակների ճանապարհը հարթողները, և կատարելով այդ, նրանք պաշտպանում և արդարացնում էին հակահեղափոխութունը ժողովրդի աչքում :

Հին աշխարհի բոլոր ուժերը միացել էին խորհրդային իշխանութեան դեմ, իմպերիալիստական բուր-

ժուազիան և ռուսական հակահեղափոխութունը «Բաշնակցներին» բանակը և սպիտակ բանակներն Անդլո-Ֆրանսական սոցիալ-դեմոկրատները և ռուսական մենչեիկներն ու եսերները :

Ինչով պետք է բացատրել, վոր խորհրդային իշխանութունը, անսասան մնաց այդ միացյալ դրոհի հանդեսը և ռուսական հակահեղափոխութունը՝ իմպերիալիզմի բոլոր ուժերի ոգնութեամբ, նույնիսկ հիարողացաւ տապալել աշխատավորական Հանրապետութունը :

Գլխաւոր և հիմնական պատճառն, իհարկե, Հանրապետութեան բանվորա-դուրապիական մասսաների և նրա հերոսական կարմիր բանակի դիմադրութունն էր :

Քաղաքացիական պատերազմի սկզբնական շրջանում իմպերիալիստները Խորհրդային Հանրապետութունը ջախջախելու համար բաւական էին համարում ունենալ 20-25 հազարից բաղկացած մի ջոկատ : Չեղչին ասում էր «Տվեք 20 հազար յեւրոպացի լավ զինվորներ և յետ Խորհրդային Հանրապետութունը ծունկի կբերեմ 6 շաբաթվա ընթացքում» :

Սյուպես էր պարծենում 1918 թ. վերջերին անգլիական զինվորական մինիստրը, լնտերվենցիայի ամենահամառ կաղմակերպիչներից մեկը : Նրա տրամադրութեան տակ էլին գտնւում միլիոնավոր բանակներ, վորոնք Դերմանիայի վրա հաղթանակ տանելով, նոր էլին վերջացրել պատերազմը :

Բայց ավագ, 25 հազար յեւրոպացի զինվոր գտնելն արդեն դժվար էր : Ասենք այդ թիւին էլ բաւական չէր, ընկույզն ալելի ամուր դուրս յեկաւ քան կարծում էին :

Խ. Հանրապետութեան բանվորների և դուրապիների գիմադրութունը, բայլչեիկյան կուսակցութեան և Լե-

Նի՞նի ղեկավարութեամբ աճում էր ամեն մի նոր հարկածի
հետ միասին: 1919 թ. արդեն 20-25 հազարը քիչ էր:
Փրանսական զենեքալ Ֆոշը յենթադրում էր դուրս հա-
նել մեր ղեմ ամենապակասը 150 հազար մարդ, չհաշվե-
լով բաղմահադար սպիտակ բանակները: 1920 թ. յերբ
խմպերիալիստները մեր ղեմ լարեցին Լեհական կալվա-
ծատերերին և բուրժուազիային, նրանց խոստացան տալ
400 հազար կովտոններ իրրե ոգնութուն նոր ինտերվեն-
ցիայի պատրաստվելով՝ կարծում էին 800 հազար պին-
վոր բալական և ի. Հանրապետութեան տապալելու հա-
մար: Չին-Արեւիկյան յերկաթուղու կոնֆլիկտից հետո,
յերբ մենք մեր ատամները ցույց տվինք, այդ թիվը հա-
ցրին արդեն 1 միլիոն մարդու:

Միայն այս թիվերի աճումն արդեն ցույց է տալիս,
թե ինչ նշանակութուն ունեցավ ի. Հանրապետութեան
բանվոր-գյուղացիների դիմադրութիւնը: Այն, վոր
ռուսական պրոլետարիատը, աշխատավորական լայն
մասսաները, կուսակցութեան ղեկավարութեամբ, քաղա-
քացիական պատերազմի բոլոր ետապներում պաշտպա-
նեցին իւր հ. Իշխանութիւնը, պաշտպանեցին անձնվի-
րութեամբ: Ահա սա յի ինտերվենցիայի անհաջողութեան
առաջին և բուն պատճառը: Յեւ ղոր չէ, վոր նոր
հարձակումը, նոր ինտերվենցիան սկսվում է ատուրե-
լով, թե վորքան ամուր է բանվորների ու գյուղացիների
բոլոր, թե վորքան ճիշտ և հաստատուն կերպով և ղե-
կավարում կուսակցութիւնը բանվորների և գյուղացի-
ների Միութիւնը:

Յերկրորդ պատճառը, վոր իսկապէս հաստատում
է առաջինը, այդ կուսակցութեան և խորհրդային Իշխա-
նութեան ազգային ճիշտ քաղաքականութիւնն է:

Չին ցարական Ռուսաստանը ժողովուրդների համար
բանտ էր: Միլիոնավոր Ուկրաինացի, Թուրք, Լեհ, Հայ,
Վրացի, Հրայ և այլ բանվորներ ու գյուղացիներ, վոր
ամբողջ ազգաբնակչութեան համարյա կեսն էին կաղ-
մում, գտնվում էին կրկնակի լուծի տակ այն ե՝ կալ-
վածատերերի, կապիտալիստների և ինքնակալութեան
լծի տակ: Յարկովը հողուտ ուսու կալվածատերերի և
մեծապետական կապիտալիզմի խեղդում էր ազգային
ազատութիւնը: Ինքնակալութիւնն ամեն մի ազգային
չարժում ճնշում էր սրով և հրով, հեղափոխական տար-
րերին քշում էր տաժանակիր աքսորի, մի ազգ դրդուում
էր մյուսի ղեմ, պողրոմներով և տերրորով հնազան-
դութեան մեջ էր պահում միլիոնավոր բանվորներ և
աշխատավորներ:

Խորհրդային Իշխանութիւնը խորտակելով ժողո-
վուրդների բանտը, հնարավորութիւն տվեց նրանց վո-
րոշելու իրենց բախտը: Հոկտեմբերյան հեղափոխու-
թիւնն ազատագրեց Լեհաստանի բանվորութեանը և
գյուղացիութեանը, վորոնք տասնյակ տարիների ընթաց-
քում ապրում էին ցարական կրկնի տակ: Խորհ. Իշխա-
նութիւնը լիակատար ազատութիւն տվեց Ֆինն ժողո-
վորդին ինքնորոշվելու, վոր յերկար տարիների ընթաց-
քում յենթակա յեր ինքնակալութեան վոստիկանական
տերրորին, աղատագրեց Մերձ-Բալթիան բանվորներին
և գյուղացիներին, Կովկասյան ժողովուրդներին, Թա-
թարներին, մի խոսքով բոլոր ճնշված ազգութիւններն
առաջին անգամն ազատ շունչ քաշեցին, ստանալով ինք-
նորոշման հնարավորութիւն իրենց բախտը վորոշելու
ազատութիւն:

Խորհրդային Իշխանութիւնը վո՞չ միայն խորտակեց

ժողովուրդները բանտը, այլ և թի քանի ժողովուրդները
ներսում ողնեց պրոլետարիատին տանելու ճնշված մաս
սաներին դեպի կապիտալիստական լծի թսթափման
դործը :

Հաւահեղափոխութեան հաղթանակն այս կամ այն
ըջնաում կրկին վերականգնում եր նախկին ազգային
ճնշումը: Կողջակը համաձայնեց ճանաչել միայն Լեհաս-
տանի ինքնուրույնութունը, այդ եւ միայն նրա համար,
վոր նույնիսկ ինքնակալութիւնը Լեհերին խոստացել
եր վորոշ արտոնութիւններ տալ: Մնացածը հին ձեռով
եր ընթանում: Վերադառնում եյին հին ցարական ուրնջ-
ները, նախկին չինովնիկները և ճնշված ազգութիւն-
ների ճշման հին մեթոդները, իսկ յերբ հին լուծը վերա-
դառնում եր, աշխատավորները, վորոնց մի մասին ազ-
գային բուրժուազիան կարողացել եր կովի դուրս բերել
խորհրդային չխանութեան դեմ, անցնում եյին խոր-
հուրդների կողմը և միահամուռ հարվածում սպիտակ
բանակներին:

— Սպիտակները աղբային քաղաքականութեան ճշման տակ սկսեց տատանվել Նուրնիսկ Եստոնիայի, Լատվիայի, Լիտվայի, Բիւլղանդիայի և այն բոլոր հարեւան յերկրներն բուրժուազիան, վորոնք գործերն Անգլիայի և Ֆրանսիայի գլխաւիչ իմպերիալիստների ստիպումով քշում եյին խորհուրդները դեմ: Հարեւան յերկրներն իշխող դասակարգերը, վորոնք ազատագրվել եյին Հոկտեմբերի շնորհիւ, այսպես եյին դատում խորհրդային Իշխանութիւնն արդեն ճանաչել և մեր անկախութիւնը, իսկ ինչ կտան սպիտակները հաղթանակից հետո, այդ յերեւում և Ուկրայինայի, Կովկասի արեւակով, վորտեղ վերականգնված և մեծապետական

Քաղաքակաճութունը: Ոգնելով քաղաքակներին, մենք
վերականգնում ենք մեծն, միացյալ և անբաժան Ռուս-
սաստանը: Յեւ մեկը մյուսի հետևիլից այդ յերկրները
հաշտություն կնքեցին իորհ. Հանրապետության հետ,
հեղքելով Ռոխադայի հրե ողակը, և թողնելով սպիտակ-
ներին ջախջախվել կարմիր զորքերի հարվածները տակ:
Կոմունիստական Կուսակցության և իորհ. Իշխանու-
թյան աղդային ճիշտ քաղաքականությունը վոչ պակաս
չափով նպաստեց մեր հաղթանակին:

Ինտերվենտների վրա խորհուրդների տարած հաղթանակի յերրորդ պատճառն իմպերիալիստական բանակի կազմավորւածումն եր :

Ինտերվենյայի սկզբնական շրջանում մեր դեմ մեծ ուժեր ուղարկել է հաջողվեց։ Ուղարկում էյին փոքրիկ զորախմբեր, ոգտագործում էյին Ձեխո-Սլովակներին, վորոնք վոչ անգլիացիներ էյին և վոչ էլ Ֆրանսիացիներ։ Կոլչակը մի քանի հազար անգլո-ամերիկյան զինվորներ ուներ, 70 հազարի չափ էլ ճապոնացիները տվին։ Գերմանացիների դեմ պատերազմի դրադլած լինելով «դաշնակիցները» չէյին կարող մեր դեմ մեծ ուժեր հանել։ Սակայն 1918 թ. նոյեմբերին, յերբ ջախջախեցին Գերմանիային, ձեռքերն արձակված զգացին. կարելի յերմանիային, ձեռքերն արձակված զգացին. կարելի յերմիլիոնանոց բանակների մեկն ու մեկին ուղարկել, իսկ այդպիսիներ չառ կային։ Այդպես էլ փորձեցին անել։

1918 թ. նոյեմբերին Ամերիկայի, Անգլիայի և Ֆրանսիայի ղեկավարները խորհրդակցություն գումարեցին, ավորտեղ հարց դրին ղինված ուժերի ոգնությունը լուծարելի յենթարկել Խորհ. Հանրապետությունը: Այն Ժամանակվա «դաշնակից» զորքերի գլխավոր հրամանատար գեներալ Ֆոչին իրենց մոտ կանչեցին և նրանից

խորհուրդ հարցրին: Խիղախ գեներալը պատասխանեց,
վոր գերմանական զենեքալ Հինդենբուրգին ջախջախե-
լուց հետո, Խորհրդային Իշխանության դեմ կռիւն իր
համար ուղղման գրոսանք է, իսկ Խորհ. Հանրապե-
տության դեմ կարելի չէ դուրս բերել ուղած բանակը:
Սակայն մինչ շատախոս զենեքալը պարծենում էր, ար-
դեն չկար մեկը, վորին կարելի լինէր մեր դեմ հանել:
Գերմանացիներին հետ կնքված հաշտութիւնը և գերմա-
նական հեղափոխութեան իսկույն կոտորելին այն տրա-
մադրութեանը, վոր ստեղծվել էր այդ ժամանակ Ռուս-
յերկրյա բանակներում տասնյակ հազարավոր զինվոր-
ներ վորտէր կանգնելով պահանջում էին վերադառնալ
տուն: Անդրիայում նույնիսկ այսպիսի դէպք պատահեց,
յերբ զինվորները լաղերում կազմակերպեցին զինվորա-
կան խորհուրդ և զինվորական պատգամավորների խոր-
հուրդ, շրջապատեցին զինվորական մինիստրութիւնը
և պահանջեցին անհապաղ ցրել զինվորներին: Պատահե-
ցան նույնիսկ ապստամբութեան դեպքեր: Ֆրանսիայում
Կալէ քաղաքի մոտ մի ամբողջ զինվորիկա վտարէ յեւթ
Ֆրանսական կառավարութեան դեմ, իսկ այդ ապստամ-
բութիւնը ճնշելու համար հարկավոր յեղան յերեք
թաւր զինվորականներ: Ինքը Չերչիլը խոստովանում էր,
վոր մեկ շաբաթվա ընթացքում 30 ապստամբական դեպ-
քեր տեղի ունեցան անգլիական և ֆրանսական ֆրոն-
տում: Չորք չկար, նրանց դեմ ուղարկելու անգլիական
պրեմյեր մինիստր Լլոյդ-Չորջը 1919 թ. հունվարին
հայտարարեց «յեթն յետ վտրելե զորամաս ուղարկեմ
Ռուսաստան, այդ զորամասն իմ դեմ խռովութիւն
կրարձրացնի»:

Միլիոնավոր զորք ունենալով հանդերձ՝ իմպերիա-

լիստները կարողացան մեր դեմ ուղարկել միայն փոք-
րաթիվ ջոկատներ: Սակայն խորհրդային Հանրապետու-
թյան հողը նրանց համար հյուրընկալ չեղավ: Ջոկատ-
ները հրաժարվում էին կռիւնուց, իսկ մի քանի տեղե-
րում էլ իրենց հրամանատարների դեմ ապստամբեցին:

Ֆրանսիացիները մեր դեմ ձեռք առան կռիւ ալեւի
խորամանկ միջոցներ—Ս շաբաթ ջոկատը պահելուց
հետո վտարվում էին Ֆրանսիա, և նրա վտարեն
նորն ուղարկում: Նալը մի առ ժամանակ կանգնած
մնում է, հետո նրան յետ էլին ուղարկում և բերում
նորը, հուսալով, թէ կարճ ժամանակամիջոցում նա-
վաստիները ժամանակ չեն ունենա քայքայվելու: Սյուու-
ամենայնիվ ֆրանսական նավատորմում ընկ. Սար-
տիլի ղեկավարութեամբ վերջիվերջո դործը վերջացաւ
ապստամբութեամբ: Ապստամբվում էին նաեւ անգլիա-
ցիները, թեպետ նրանց էլ շատ հաճախ վտարում էին:
Իմպերիալիստական յերկրների զինվորների մեր դեմ
կռիւնուց հրաժարվելու առթիւ կենինն առում էր «Ան-
տանտայից մենք խլեցինք նրա զինվորին»: Ինտերվեն-
ցիոնիստական զորքերը մեր պրոպագանդայի ազդեցու-
թեամբ տրամադրվում էին հեղափոխականորեն, իսկ
այդպիսի զինվորներով քաղաքացիական պատերազմ
մղել չէր կարելի: Ստիպված, ոտարյերկրյա բանակները
յետ կանչվեցին, իսկ առանց նրանց սպիտակները հե-
րոսական կարմիր բանակին դիմադրել չէին կարող:
Կար յեւթ մի պատճառ, վորն արդեւք հանդիսացաւ ին-
տերվենցիան մինչև վերջը տանելու: Վորքան էլ վոր
միացած դործեցին դաշնակիցները հեղափոխութեան դեմ
մղված կռիւում, նրանք չկարողացան տեւական կերպով
ընդհանուր լիզու գտնել, ասորեքը շահեր ունենալու

պատճառով: Մի յերկիրը վախենում եր մյուսի ուժեղանալուց: Անդրիան ուշիուշով հետեւում եր Պրանսիային, կասկածելով, վոր իր հարեանը ավելի շատ թալան կանի, քան ինքը: Ամերիկան՝ ճապոնիայի ամեն մի առաջնադասումը տեսնելով՝ նախանձից ճաքում եր: Պրանսիային անհանգստացնում եր այն միտքը, թե Անգլիան արգեն ամրապնդվում ե Ռուսաստանում: Իմպերիալիստական պետութիւնները կրծոտում եյին միմյանց, յերբեմն նույնիսկ դիմելով զենքի:

Նրանց հակամարտութիւններն այն աստիճան օրվեցին, վոր յերբ մի յերկիր իր բոլոր ուժերով և միջոցներով հակահեղափոխութեանը ոգնութեան եր հասնում, մյուսն իր բանակները հետ եր կանչում: Բավական ե միայն հիշել Անգլիայի և Պրանսիայի միջև յիշած հակամարտութիւնները: Պրանսիան շահադրդոված եր լիովին տապալելու խորհ. հանրապետութիւնը և վտարենը վերականգնել միայցալ և անբաժան հին ցարական Ռուսաստանը: Պրանսիացիք հասկանում եյին, վոր թեև Գերմանիան ջախջախված ե, բայց գերմանացիք պատերազմը վարում եյին վոչ թե իրենց, այլ Փրանսական, բելգիական, լեհական և ռուսական հողի վրա: Գերմանացիք ավերեցին վերոհիշյալ յերկրների գործարանները: Սակայն գերմանական արդյունաբերութիւնը չէր տուժել պատերազմից: Պրանսիացիք հասկանում եյին, վոր գերմանացիները կոնտրիբուցիան վճարելուց հետո, չնորհիվ իրենց ծաղկած արդյունաբերութեան, չուտով վոտքի կկանգնեն և նորից կսկսեն կռիւն ուժասպառ յեղած Պրանսիայի հետ: Վերածննդը Գերմանիայի դեմ կովելու համար Փրանսացիները դաշնակիցներ եյին փնտռում: Պրանսիան հասկանում եր, վոր Գերմանիայի

այն կողմն անհրաժեշտ ե ունենալ զորեղ կովող մի ուժ, վորը կկարողանա մշտապես գերմանացիներին իր ձեռքերի մէջ պահել, հենց վոր նրանք վորժ անեն շարժվելու Պրանսիայի դեմ: Իսկ այդպիսի ուժ կարող եր հանդիսանալ անբաժան և մեծն ցարական Ռուսաստանը: Ահա թե ինչո՞ւ համար Փրանսիացիները աշտապանում եյին բոլոր նրանց, ովքեր հանդես եյին դալիս հին ցարական անբաժան Ռուսաստանի վերականգման յողունդով:

Անգլիան այլ չահեր ուներ: Անգլիացիների և ցարական Ռուսաստանի հակասութիւնները տառնյալ տարիների պատմութիւնն ունեյին: Մի քանի տառնյալ տարիներ պայքար եր մղվում այն բանի համար, թե ով պետք ե հրամայի Չինաստանին, Պարսկաստանին, Ավստրալիան և Տաճկաստանին: Այն բոլոր պատերազմներում, վոր ցարական Ռուսաստանը մղում եր Տաճկաստանի և Ճապոնիայի դեմ, Ռուսաստանի թշնամու թիւ կունքում միշտ կանգնած եր լինում Անգլիան: Անգլիացիները շարունակ ոգնում եյին Տաճկաստանին և Ճապոնիային Ռուսաստանի դեմ նրանց մղած պայքարում, վորովհետև անգլիացիների և ցարական Ռուսաստանի կոնֆլիկտի պատճառն եր, թե Արեւելյան յերկրների վրա ո՞վ պետք ե իշխող հանդիսանար: Յեթե նորից վրա ո՞վ պետք ե իշխող հանդիսանար: Յեթե նորից նախկին անբաժան Ռուսաստանը լիներ, ապա պետք ե նույն հակասութիւնները Անգլիայի հետ շարունակվեային: Անգլիացիները ձգտում եյին հին Ռուսաստանը վոչնչացնել, բաժանելով նրան մի շարք փոքր պետութիւնների, այն ե՝ Ուկրայինա, Անդերկովկաս, Լիտվա, Լատվիա, Եստոնիա և այլն: Այդպիսի մանր պետութիւնների հետ առանձին-առանձին զործ ունենալը, նրանց սանձից բանած քաջ տալը դժուրին եր:

Անդրխաղիներին ձեռնառու չեր հին ցարական Ռուսաստանի վերականգնումը նաև այն պատճառով, վոր այդ ժամանակ նրանք իրենց ձեռքն էյին վերցրել Պարսկաստանը, Ավղանստանը և Չինաստանից մի շարք մասեր: Անդրխաղիք կանգնած էյին այն տեսակետի վրա՝ վոր հարկավոր է բաժանել Ռուսաստանը մասերի, վորպեսզի կարելի լինի յուրաքանչյուր մասն իր ձեռքը վերցնել և շահագործել, վորպես գաղութ: Չեր լինի խորհրդային Հանրապետությունը, չեր լինի հեղափոխություն ոչախը, յեթե չջախջախվեր ցարական խոշոր, զորեղ պետությունը, չեյին լինի և ինքնուրույն մանր պետություններ, վորոնց ավելի հեշտ է ծռնելէ բերել, ավելի հեշտ է հրամայել:

Այդ հակասություններն անդրխաղիների և ֆրանսիացիների միջև հաճախ հանդում եր այն բանին, վոր չկար միասնական պլան, չեր հաջողվում ճիշտ նպատակին խիել վորոշված հարվածը:

Որինակ, այսպիսի մի դեպք պատահեց: 1919 թ. նոյեմբերին: Լենինգրադի մոտերքում կենդանություն նշան ցույց տվեց արդեն վաղուց ջարդված Յուդենիչը: Նոր հարձակման մոմենտը չափազանց հաջող եր ընտրված: Դենիկինը չարժվում եր Մոսկվայի վրա, Կոլչակն ել հարձակման եր անցել մեր դեմ Սերիբում, Հյուսիսից Միլկերն եր ճնշում: Պարզ եր, վոր Յուդենիչը փոքրաթիվ ոգնությունը պիտի կարողանար վերցնել Լենինգրադը:

Իսկ ոգնությունը/հեռու չեր, ձեռքի տակ եր Բայրինչևս ոգնել, Փրանդաղիներն այդ ժամանակ կոխվ էյին մղում մեր դեմ: Ծիրանդաղիներն առաջարկում էյին դուրս բերել չորս չիվիդիա և հարվածել Լենին-

գրադին հյուսիսից, պայմանով՝ վոր ճանաչվի Ֆինլանդիայի անկախությունը: Ֆրանսացիներին այդ պայմանին համաձայնվեցին, իսկ անդրխաղիները պահանջեցին, վոր ֆրոնտում վոչ մի ֆինլանդացի չերկա: Անդրխաղիները հասկանում էյին, վոր Լենինգրադը վերցնել, նշանակում է ստեղծել մի կենտրոն, վորի շուրջը պիտի համախմբվի չին ցարական Ռուսաստանը: Ամենավճռահամարվի չին ցարական եր մի հարված, վորդեսդիկան պահին, յերբ բավական եր մի հարված, վորդեսդիկան անդրխաղիները տեղից չարժվեցին, Լենինգրադն ընկներ, անդրխաղիները տեղից չարժվեցին, իհարկե վոչ թե նրա համար, վոր խորհ. Իշխանությունն ուզում էյին ոգնել, այլ վախենում էյին ցարական Ռուսաստանի վերականգնումից: Անդրխաղիները յեքկյուղ կրելով իրենց տիրապետության համար Արևելքում, վոչ ուժեղ բուրժուական կարվածատիրական Ռուսաստանն էյին ցանկանում յեվ վոչ եր Ռոբոտրոյների Հանրապետությունը: Իսկ Կոլչակը, վոր հավատարիմ եր իր մեծապետական քաղաքականությունը, երբ ժեց ընդունել ֆինների առաջարկը: Հետևանքն այն յեղավ, վոր չնորհիվ աշխատավորության հերոսությունների, և թշնամիների բանակում տիրող հակասությունների, մենք Լենինգրադը պահեցինք, ջարդելով Յուդենիչին:

Սրան ավելացրեք նաև Ամերիկայի ու Ճապոնիայի, Ամերիկայի և Անդրխաղի միջև յեղած հակասությունները: մի յերկիր մյուսին չեր հավատում, մեկը մյուսի տակն եր փորում հենց ինտերվենցիայի ընթացքում: Ֆրանսական զենքերալ ժաններ աշխատում եր արդելք լինանել անդրիական դեն. Նոկսին, իսկ Ամերիկյան դեսպան անդրիական դեն. Նոկսին, իսկ անդրխաղիք հենց ի պահ Ֆրենսիսը բողոքում եր, վոր անդրխաղիք հենց իրենց թիվ տակից փախցրին վոչ մի էժան պարսիա: Նրանք անվերջ միմյանց խաբում, ինտերվենյներ լարում, զավաղքում էյին իրար դեմ:

Այդ հակասություններից ողտվեց ուռաական հեղափոխությունը, վորին զեկավարում էր Լենինը: Մեր զիվանադիտությունը մասնակի զիջումներով, խոստանալով պարտքերը վճարելու, կոնցեսիաներ տալու խոստումներ անելով, ճկուն քաղաքականություն էր վարում կապիտալիստական պիտույությունների միջև, մեկը մյուսի դեմ էր լարում, նրանց միջև յեղած հակասություններն ողտագործելով:

Ինտերվենցիայի անհաջողությունից մի պատճառ էր կար, վոր մինչև այսօր հարկ յեղած չափով զհահատված չե, դա իմպերիալիստական յերկրների ներքին դրություններ էր: Իմպերիալիստները զինված ուժեր ուղարկեցին խորհրդային Միության դեմ, վորպեսզի վոչնչացնեն բայլչելիվմր վորպես հեղափոխություն մի գործոն, վորպես հեղափոխական բացիլ, վորպես հեղափոխական վարակ: Բայց իրենք չեյին նկատում, թե ինչպես այդ հեղափոխական վարակը տարծավում էր իրենց յերկրներին ներսում: Իմպերիալիզմի դեմ սկսել էր վոտքի կանգնել Անգլիայի, Ֆրանսիայի և Ամերիկայի պրոլետարիատը:

Անգլիայում, մեկը մյուսի հետեւից ակբի նման բարձրանում էյին գործադուլները: Առանձնապես վրճաական յեղավ հանքագործների գործադուլը, վորի ժամանակ հանդես յեկան մոտ մի միլիոն բանվորներ «Ձեռներդ հեռու խորհ. Ռուսաստանից» լողունգով: Նույն պիսի չարժում նկատվում էր նաև Ֆրանսական պրոլետարիատի մեջ: Մեր ձեռքն է ընկել Դենիկինի զենեբայներից մեկի ստորագրությամբ մի վաստաթուղթ, վորը նրա ներկայացուցիչն էր Ֆրանսական ռազմական միլիտարություն կից: Նա այնպիսի մտայն գույներով

է նկարագրում Փարիզը, 1919 թ., վոր յեթե Փարիզ բառը ջնջենք, կարծես խոսքը 1917 թ. Փետրվարյան հեղափոխության նախորդակի Լենինգրադին է վերաբերում: Նույն հերթերը, վառիլքի պակասը, փողոցների յերթնվեկությունը դադարել էր, որ-որի վրա բանվորները գործադուլ են անում: Այսօր գործադուլ են արել ելեկտրական կայարանների բանվորները, վաղը ավտոբուսներինը, մյուս օրը ստորյերկրյա յերկաթուղայիններին բանվորները և այլն, և այլն: Այդպիսի թիկունքով, իհարկե, պատերազմ մղելը անհնարին էր:

Իմպերիալիստական յերկրներում ծավալվող հեղափոխական չարժման պատճառով ինտերվենցիան վերջնականապես վիժեց: Միջաղդային պրոլետարիատը ստիպեց բուրժուազիային հետ կանչել զորքերը և դադարեցնել, դեթ ակնհայտ կերպով, ուռաական հակահեղափոխությունը ոգնություն ցույց տալը, վորը մնալով մենակ, առանց Արեւմտյան բուրժուազիայի ոգնություն, դեմ առ դեմ կանգնելով պրոլետարիատի հետ, վորը դեկավարում էր դյուղացիական լայն մասսաները, անպոր դուրս յեկալ և կրկին պարտվեց:

Ահա սրանք են հին ինտերվենցիայի հիմնական դասերը, վորոնց լույսով կարելի յե ուսումնասիրել նոր ինտերվենցիան:

Ներկայումս, յերբ մենք գտնվում ենք նոր ինտերվենցիայի նախորդակին, միջաղդային դրությունը չափաբանով նմանում է 1918-1921 թ.թ. դրությանը:

Խոչոր կապիտալիստական յերկրները ապրում են տնտեսական անորինակ կրիդիս, վորը ակնահայտ կերպով վեր է ածվում քաղաքական կրիդիսի, քայլ առ քայլ ուժեղանում է հեղափոխական չարժումը: Հեղա-

փոխութիւնը ծեծում եւ խոշոր կապիտալիստական յերկրների դռները, իսկ նրանց կողքին Խորհ. Հանրապետութիւնների Միութիւնն եւ, վորտեղ հաղթականորեն կառուցվում եւ սոցիալիզմ, վորտեղ բուրն թափով բնութանում եւ շինարարութիւնը: Այն փաստը, վոր մարդիկ առանց տերերի սոցիալիզմ են կառուցում, պակաս դեր չի խաղում քան կրիլիսի աղղեցութիւնը Արեւմտայեւրոպական յերկրներում:

Առանձնապէս հեղափոխիչ աղղեցութիւն եւ դործում մեր հնգամյակը: Սկզբում նրան հեղինակելով ընդունեցին, ամենաընթացիկ թեման եր ծաղրել բայց չէին յիշում: Յետեւ ծաղրանկարներ, անեկողոտներ: Արտասահմանյան մենչկիկները յերկար հողվածներ էլին հրատարակում, վորոնց մեջ Յեղիպտոսի հնագույն պատմութիւնն որինալինելով դիտականորեն ապացուցում էին, վոր հնգամյակից միայն դուրս կգա խայտառակութիւն: Բայց ահա վերջացավ հնգամյակի առաջին տարին: Բանվորական մասսաները, աշխատանքային վերելքով եւ վոգելութիւնով բռնկված, առաջացրեցին «Հնգամյակը չորս տարում» լողունը: Ուժգին թափով ծախալեց դուրի կոլեկտիււացումը: Միլիոնավոր շահավոր եւ միջակ դուրեղացիներ հաստատուն կերպով շուռ յեկան պեպի սոցիալիզմը: Համատարած կոլեկտիււացման հիման վրա սկսվեց յերկրում կապիտալիստական վերջին մնացորդի՝ կուլակի, վորպէս դասակարգի, վերացումը: Իմպերիալիստական յերկրների բանվորներն ու գյուղացիները շուտով լսեցին մեր հաջողութիւնները, հակառակ սաի ու բամբասանքի մշուշին, վորով ցանկանում էին չբջապատել նրանք: Այս

առասանման ժիլիոնավոր բանվորներն ու աշխատավորները գնալով եւ ավելի մեծ հիացմունքով են նայում համաշխարհային հեղափոխութեան առաջարտիկ հարվածային քրիզադայի հերոսական հաջողութիւնների վրա:

Հնգամյակի հաջողութիւնների աղղեցութեան տակ փոխվեց նաեւ իմպերիալիստների տրամադրութիւնը: Ուրախ, ծաղրական տրամադրութիւնները փոխվեցին մոայլ լուակեցութեան, տեսնելով մեր հաջողութիւնները եւ իրենց մոտ աճող կրիլիսը: Լուութիւնը խզվեց մի կատաղի հալածանքով: Իմպերիալիստները եւ նրանց թալաններին համագործակից 2-րդ Ինտերնացիոնալի մենչկիկները սկսեցին վայնասուն բարձրացնել «բայլչեվիկները հնգամյակը կկատարեն, Ժողովրդին կտան սոցիալիզմ, ճանապարհ ցույց կտան նաեւ մեր բանվորներին»: Իմպերիալիստները կրիլիսից դուրս գալու յեւթը փնտրում են խորհրդային իշխանութիւնը ջախջախելու, խորհուրդների դեմ արշավելու մեջ:

«Փարիզի կոմունայի պարտութիւնը հարաւորութիւն տվեց 30 տարով ապահովել կապիտալիզմի խաղաղ դարգացումը, դրում եր դաւաճաններից մեկը: «Յեթե մենք տապալենք խորհրդային Միութիւնը, ապա իմպերիալիզմի համար առաջովված կլինեն 50 տարվա խաղաղ դարգացում»:

Իմպերիալիստական թալանչիները Խորհ. Միութեան համար պատրաստում են Փարիզի կոմունայի բախտը:

Նորից տեսնոտ պատրաստութիւններ են տեսնվում պատերազմի եւ ինտերվենցիայի նոր շրջանի համար: Յեւ աշխատեղ—այդպէս եւ պատմութեան զուգադիպում

թյունը—Հասկտպես բուռն գործունեություն են հայտարարում Ֆրանսական իմպերիալիստները:

Ֆրանսիան 1914 թ. պատերազմի դուրս յեկավ, վորպես իմպերիալիստական յերկիր, բայց ավելի հետամնաց արդյունաբերական տնտեսկետից, քան մյուս յերկիրները, քան Անգլիան, Գերմանիան: Պատերազմից հետո Ֆրանսիան վիթխարի կոնտրիբուցիա ստացավ: Գերմանիայից ստացած տասնյակ միլիոնավոր վոսկի ոտբլին հոսեց Ֆրանսիայի արդյունաբերության մեջ, նա ստացավ հսկայական քանակության չողեկառքեր, չողմեքենաներ, յերկաթուղային վագոններ, ցեղային անասուններ և այլն, և այլն: Այդ Ֆրանսիային հնարավորություն տվեց արադուլթյամբ բուժելու իր վերքերը: Ներկայումս Ֆրանսիան արդյունաբերության տնտեսկետից խոշորագույն յերկրներից մեկն է: Ֆրանսիայում ավելի քիչ է նկատվում գործադրկությունը, քան մյուս յերկրներում: Ֆրանսիայում միայն վերջին տարիներում սկսվեց գործադրկությունը, իսկ մինչ այդ՝ նա կլանում էր մոչ միայն իր բանվորական տմբողջ ուժը, այլ եմիգրանտներին էլ գործ էր տալիս, այնքան արադ, այնքան տնդաղին կերպով էր աճում Ֆրանսիայի արդյունաբերությունը: Պարզ էր, վոր Ֆրանսիայի հարստանալով, նրա արդյունաբերության կենտրոնացումով, համալսարհային տնտեսության մեջ նա ավելի մեծ բաժին պետք է ունենա: Ֆրանսիական բուրժուաները չրադականանալով Վերսայի հաշտությունը ձևոք բերվածներով, այժմ պահանջում են ալխարհի վերաբաժանումը:

Ալխարհը վերաբաժանելու համար Ֆրանսիան ամ-

բողջ Յեվրոպան մորելիդացիայի յե յենթարկում, նա ուզում է կազմել Յեվրոպայի միասնական ֆրոնտ, Լեհաստանի, Ռումինիայի, Հարվաալվիայի հետ միասն, վորպեսզի իր հետ ունենալով ամբողջ Յեվրոպան և անցնելով նրա գլուխը, մի կողմից պահանջի ալխարհը, վերաբաժանել, իսկ մյուս կողմից ուժերն ուղղել խորհրդային Հանրապետության դեմ: Ֆրանսիան կազմելու է ղերացել և Գերմանիայի հետպատերազմյան թալանից և պահանջում է վերաբաժանել ալխարհը: Ահա թե ինչու համար ձգտում է դեսի նոր պատերազմ:

Յերկրորդ պատճառը—Ֆրանսիային չհաջողվեց վերականգնել անբաժան ցարական Ռուսաստանը, վորպեսզանակից՝ գերմանացիների դեմ կռվելու համար: Յարական Ռուսաստանի վոխարեն նա կազմակերպեց մի կողմից Լեհաստանը, մյուս կողմից՝ Հունգարիան և Հարավ Սլավիան, վորոնք պետք է ոգնեն գերմանացիներին, միաժամանակ և խորհրդային Հանրապետության դեմ կռվելու դեպքում:

Ռումինիան, Հարավ Սլավիան, Չեխո-Սլավիան, պետք է անկտարական չղթա հանդիսանան, վորպեսզի բայլչելիկյան բացիները չանցնեն Յեվրոպա: Կրկիտի բայլչելիկյան բացիները քայքայվում են, վոր հետևանքով այդ բոլոր բլոկները քայքայվում են, վոր խանակ խորհրդային իշխանության, բայլչելիկյան դեմ սանիտարական չղթա լինելու, այդ յերկրները բայլչեսանիտարական չղթա լինելու, այդ յերկրները բայլչեսում, Ռումինիայում, Հունգարիայում արթնացող հետևյալիսական տրամադրությունը տարածվում է նաև մյուս յերկրներում: Յեվ Ֆրանսիայի համար խորհրդային Հանրապետության ջախջախումը նշանակում է Ֆրանսիայի փրկությունը, Լեհաստանի, Ռումինիայի

փրկությունը, հեղափոխական ոլջադի վոչնչացումը և
Նրանք ուղում են ջախջախել Խորհրդային Հանրապետու-
թյունը, վորպեսզի փրկեն իրենց:

Ահա թե ինչն է ստիպում Յրանսիային—Խորհ.
Հանրապետության դեմ դուրս գալ, վորովհետեւ նրա
բոլոր ծրագրերը՝ շնորհիվ ստեղծված կրիզիսի և Խոր-
հրդային Հանրապետության հեղափոխական աղղե-
ցության, անհաջողության են մատնվում:

Ինչ ուժեր են յենթադրում մեր դեմ հանել: Ինչպես
են մտադիր հարձակվել մեզ վրա: Համաձայն ծրա-
գրերի, վորոնք վերջին յերկու դատական պրոցեսների
ժամանակ հայտնի յեղան, յենթադրվում եր ամենից ա-
ռաջ ոգտադործել Արեւմուտքում գտնվող հակահեղա-
փոխական ուժերին: Արեւմուտքում կան մոտ 2 միլիոն
ռուս եմիգրանտներ, նախկին կալվածատերեր, կապի-
տալիստներ, նրանց ծառաները և նրանց հետ միասին
փախած իրենց գործակալ մենչեւիկներ և եսերներ: Նը-
րանցից շատերը դուրձել են տեղական քաղաքացիներ:
Շատերը ընդունել են անգլիական, գերմանական, Փրանս-
ական և այլ հպատակություն, սակայն նրանց մե-
ծամասնությունը ապրում է, վորպէս քաղաքական ե-
միգրանտ, այսինքն չեն համարվում ոտար յերկրի հպա-
տակ: Բոլոր այդ դադթականները այժմայայտպես ասած
«Ինտերնացիոնալիստներ» են այն մտքով, վոր նրանք
վորոշ յերկրի հպատակներ չեն և կարող են մի տեղից
մյուսը գնալ, և ծառայում են կապիտալիստական բո-
լոր յերկրների հակահեղափոխությանը:

Եմիգրանտների մի հոծ մասը ապրում է Բերլինում
180 հազար հոգի, Փարիզում 150 հազար: Նրանք ապ-
րում են Պրապայում, Բուլգարիայում, Սերբիայում, Ռուս

միլիայում և Տաճկաստանում: Նրանցից վոժանք կազմ
ու պատրաստ են պահվում: Դրանք գլխավորապես վրան
գելլան բանակի մնացորդներն են, վորոնք Գալիպոլիցի-
ներ են կոչվում, վորովհետեւ մոտ 100 հազար մարդ,
գլխավորապես կաղակներ, վրանդելի պարտությունից
հետո ուղարկվեցին Գալիպոլիի ծովափերը: Նրանցից
շատերը մասնակցել են Բուլղարիայի, Հունգարիայի,
Չինաստանի և այլ յերկրների հեղափոխական շար-
ժումը ճնշելու մեջ: Շատերը ծառայում են վորպէս
չորեկիրքեխերներ՝ գործադուլները վիժեցնելու հա-
մար: Նրանք հատուկ նպաստ են ստանում Անգլիայի և
Փրանսիայի զբաղանից, մի նպաստ՝ վորը թույլ կտա
նրանց կերակրվել մինչեւ... նոր կոնկլնեք...

Յերկրորդ խումբը, ինչպես և առաջին ինտերվեն-
ցիայի ժամանակ, յերկրորդ խոշոր ուժը հանդիսանում
են ավելի մանր գիշատիչները, Լեհական, Ռումինական,
Լատվական, Ֆինլանդական և այլ բանակները: Առանձ-
նապես մեծ հույսեր են դնում Լեհական և Ռումինական
բանակների վրա: Նրանց առանձնապես սպառազինում
են: Այդ բանակներին կցված են Փրանսական շտաբի
ներկայացուցիչները, իսկ Լեհական բանակը գլխաված
է Փրանսական զենքերով, մատակարարվում է Փրանս-
ական ողանավերով և հրահանգիչներով:

Լեհաստանն է այս խաղի գլխավոր կորիզը: Այն
դեպքերը, վորոնք վերջերս տեղի ունեցան Լեհաստա-
նում, ցույց է տալիս, թե ինտերվենցիայի պատրաստու-
թյան մեջ վորքան առաջ է դնացել Լեհաստանը: Արեւմ-
մոյան Ուկրայինայի աղղային աղատագրական շարժման
ջախջախումը ցույց է տալիս, վոր նա թիկունքը պատ-
րաստում է մեր դեմ կոպկու համար: Ընտրական կամ-

պանխայում հաստատուած տերրորը նույնպէս նպատակ
ունի սանձահարել բանվոր դասակարգը, Խորհր. Հան-
րապետութեան դեմ կռիւնը դեպքում հանդիստ թի-
կունք ունենալու համար:

Յերրորդ խումբը, վորի վրա հուշս են դնում իմ-
պերիալիստները, դա Խորհ. Միութեան ներսում գտնվող
այն դասակարգերն ու խաւերն են գլխավորապէս կու-
լակները, վորոնք սոցիալիզմի աճման և համատարած-
կռիւկտիվացման գուղընթաց լիկվիտացիայի յեն յեն-
թարկվում: Հոգեվարքի մեջ գտնվող դասակարգերը կա-
տաղի ընդդիմութեան են ցույց տալիս, սպասելով ին-
տերվենտների ոգնութեանը: Վերջիններս կապեր են
հաստատում հակահեղափոխութեան հետ, կազմակեր-
պում են լրտեսութիւն, վնասարարութեան, ապագա
ինտերվենցիայի համար կադրեր են պատրաստում, աշ-
խատելով թուլացնել մեր թիկունքը դալիք կռիվների
ժամանակ: Իմպերիալիստները մենչեիկներին, եսերնե-
րին դրամական ոգնութիւն են ցույց տալիս, ոժանդա-
կում են նրանց կազմակերպել վնասարարների, աշխա-
տելով ողտադրածել այն բոլոր ուժերը, վորոնք կոմու-
նիստական կուսակցութեան քաղաքականութեանից և
խորհրդային իշխանութիւնից դժգոհ են: Սակայն «Ար-
դշունարերական կուսակցութեան» և հակահեղափոխա-
կան մենչեիկներին դատաւարութիւնը պարզեց, թե
ինչպէս ինտերվենցիոնիստները վորձում եյին ողտադրո-
ծել մեք կուսակցութեան մեջ առաջացած աջ թիկունքը,
վորսալով նրան և թելադրելով փաստեր՝ կուսակցու-
թեան դեմ պայքարելու համար ու քողարկելով նրա հետ
ունեցած կապերով՝ իրենց վնասարարական դործունե-
ութիւնն առաջ առնելու համար: Հատկապէս այժմ

հասկանելի յե դառնում լենինի այն միտքը, թե նա, ով
նույնիսկ աննշան չափով թուլացնում և պրոլետարիատի
յերկաթյա դիկտատուրան և կուսակցութեան դիսցիպ-
լինան, դաւաճանում և խորհրդային իշխանութեանը:

Բայց վերջին ռեզերվը ապագա ինտերվենցիայում
իրենք բանակներն են, իմպերիալիստների բանակները,
և այն ել հուշը դնում են վոչ թե ամբողջ բանակի վրա,
այլ առանձին ընտրված ջոկատների, կամավորական
և ազգային զորամասերի վրա, վորոնք բաղկացած են
նեղրերից, հնդիկներից և քչին, վորովհետեւ նրանց
բանակի դրութիւնը, չափ տաղանդալից և: Կրկնակի
ծառայութեան կանչված զորքերի մեջ չարունակ տեղի
յեն ունենում քաղաքական բնույթ կրող դեմոնստրացիա-
ներ: Համալսարհային պրոլետարիատի հեղափոխական
տրամադրութիւնը մոչ թե սառել և, այլ ընդհակառա-
կը, զնալով աճում և:

Սակայն իմպերիալիստները մեծ հուշերով են նու-
յում իրենց վերջին հենարանի վրա: Ինչպէս և 1918 թ.
միջազգային մենչեիկները այժմս ել ինտերվենցիայի
կոչ են անում: Ամենուրեք սոցիալ-Ֆաշիստները չարա-
նենդորեն բամբասում և զրպարտում են Խորհրդային
Միութեանը, ցեխ են չարտում նրան, ճշնելով վարա-
գութիւն իմպերիալիստական ստրկատիրութեան սար-
սափները և ԽՍՀՄ-ը դուրս բերել վորպէս բոլոր չա-
րիքների պատճառը:

Սոցիալ-Ֆաշիստները, վորոնք դեռ վորոշ աղդե-
ցութիւն ունեն մանր բուրժուազիայի շրջանում, իսկ
սեղ-տեղ նաև պրոլետարիատի հետամնաց շերտերում,
մօբիլիզացիայի յեն յենթարկում այդ մասնաներին նոր

ձգտելով կրկնել 1921-22 թ. կարելյան ավանդույթան:

Այժմ մենք ավելի, քան յերբեք պետք է արթուն հսկենք, վերսկսենք հենց այժմ հնարավոր է մի վորեն ինտերվենցիա ինչ վոր մի դատարկ բանի համար-որի-նակ, այն պատրվակով, թե սեյրդեկան դնվել է այսինչ յերկրում, թե արտահանվել է մի ավելորդ պարտիա հաց, — նման բաները կարող են պատրվակ ծառայել մեզ վրա հարձակվելու համար, վերսկսենք կապիտալիզմ-ները ընդհանուր կրկնելից և վերահաս հեղափոխու-թյունից աղատվելու յեկը փնտռում են ինտերվենցիա-յի մեջ, է վաղուց է, վոր նրանք արդեն ավարտել են նոր ինտերվենցիայի նախապատրաստական շրջանը:

Ինչպես առաջ, նույնպես և հիմա ՈՍՀՄ-ում չկա մի ուժ, վորը կարողանա տալալել խորհրդային ի-խանությունը: Կապիտալիստներն ու կալվածատերերն աշդեն վաղուց ջարդ ու փշուր են յեղել, նրանց վեղջին մնացորդները վողորմելիորեն քարշ են դալիս արտա-սահմանում: Կուլակը կատաղի դիմադրություն է ցույց տալիս, սակայն նա անդոր է մեր դեմ, վորովհետեւ նրան ծանր հարված է հասցրված: Յեւ ինչպես տասը տարի առաջ, նույնպես և այժմ իմպերիալիստները հույս ունեն խորհ. իշխանությունը տապալել միմիայն ինտերվենցիայի միջոցով: Առաջվա նման նրանք կազ-մակերպում են մեր դեմ քաղաքացիական պատերազմ, առաջվա նման հենվել նրանք ուղում են առանձին հա-կահեղափոխական տարրերի վրա:

Ինտերվենցիան մնում է վորպես գլխավոր շաբ-իչ ուժ ՈՍՀՄ-ի դեմ մղվելիք քաղաքացիական պատերազ-մում, ավելի քան այցալում:

Իմպերիալիզմը մեր դեմն է հանում ամբողջ հին

աշխարհի ուժերը: Կապիտալը և յեկեղեցին, գիտու-թյունը և դպրոցը վաշխառուները և նրանց մենչելի-յան լակեյները իրենց առաջնորդ ունենալով Փարիզի գլխավոր շտաբը և իմպերիալիստական ավազակներին, խորհրդային Միության դեմ պատերազմի և ինտերվեն-ցիայի նոր շրջան են պատրաստում:

Սակայն ինտերվենցիոնիստները այժմ մեր յեր-կերն այնպես չեն տեսնի, ինչպես առաջ: 1918 թ. նրանք մեզ վրա հարձակվեցին այն մոմենտին, յերբ մենք հաղիվ-հաղ դուրս ելինք յեկել պատերազմից, քայքայված արդյունաբերությամբ, քայքայված տրանս-պորտով:

Այժմ նրանք կտեսնեն վորպես Դինպրոստորյի, Տրակտորստորյի, Աելմաշտորյի յերկիրը, ինդուս-տրիայի, նոր հսկաների յերկիր, խոշոր, կենտրոնացած կոլտեստական խորհանդակական, հողագործության յերկիր, հնդամյակը չորս տարում իրականացնող յեր-կիր: Դիմադրական ուժը համեմատելով նախկին ին-տերվենցիայի հետ, անկասկած աճել է: Այն ժամանակ խորհ. Հանրապետությունը տապալելու համար կոր-ծում ելին 30 հազարը բավական է, իսկ այժմ այդ թի-վը հասնում է 1 միլիոնի: Իսկ վնա արարների դա-տվարությունից հետո, և այն կամայանիաներից հե-տո, վոր տարվում են այժմ բոլոր յերկրներում, պետք էլինի այդ թիվը կրկնապատկել:

Այն ժամանակ իմպերիալիստական յերկրների մի-ջով դոյություն ունեցող հակասությունների շնորհիվ ինտերվենցիան փխեց: Իսկ այժմ այդ հակասություն-ները մի քանի անգամ ավելի յեն ուժեղացել: Մի յեր-կիր կրկնվեց ուղում և դուրս գալ ի հաշիվ մի ուրիշի:

Պրանսիան և Իտալիան զղզղում են իրար. Պրանսիան սպառնում է Անգլիային: Անգլիան աշխատում է բլոկ կադե՛լ Պրանսիայի դեմ, իսկ բոլորը միասին նախանձով և հանով հետեւում են Ամերիկային: Ի հարկե, նրանք բոլորը միասին կարող են մի առժամանակ միմյանց հետ համաձայնության գալ Խորհ. Միության դեմ կռիւլու համար: Հեղափոխական վտանգի պատճառով իմպերիալիստական դիկտատիւնները կարող են մի առժամանակ իրենց բոլոր տարաձայնությունները մի կողմը դնել և միմեկին մեր դեմ, բայց այդ տարաձայնությունները կրկին կբռնկվեն նոր ուժով և կպառակտեն միացյալ ճակատը:

Վերջին ժամանակներս ԽՍՀՄ-ի դեմ միջազգային գրությունը զգալիորեն լավացել է: Միջազգային իմպերիալիստների ուշադրությունը կենտրոնացած է Գերմանիայի և Լեհաստանի վրա, վորտեղ պրոլետարական հեղափոխության վտանգը հետզհետեւ աճում է: Գերմանական հեղափոխության վախից, ամերիկական նախազահ Հուվերը հանդես յեկավ, առաջարկելով՝ մի տարի ժամանակով դադարեցնել Յուլի Կլանով Գերմանիայի վճարումները: Այդ պատճառով սրվեցէն հակամարտությունները իմպերիալիստների շարքերում: Սակայն դրանով հանդերձ համաշխարհային կրկիւրը անընդհատ խորանում է, և այդ կարող է դրդել իմպերիալիստներին նոր ավանտյուրայի և ինտերվենցիայի: Ինտերվենցիայի վտանգը չի նվազել: ԽՍՀՄ-ի պրոլետարիատը պատրաստ է հակահարված տալու իմպերիալիզմի բոլոր ավանտյուրաներին:

Խորհրդային Միության պրոլետարիատը կզնա վերջին և վճռական մարտի իմպերիալիզմի դեմ, հենվելով

կոլիտոլնիկների և չքավոր գյուղացու վրա, գաշակից ունենալով միջակ-դյուղացիական մասսաներին՝ ապագա կոլիտոլնիկներին, սերտորեն միացած համաշխարհային պրոլետարիատի ու աշխատավորության հետ, լենինյան կուսակցության ղեկավարութեամբ:

Անցած քաղաքացիական պատերազմի և ինտերվենցիայի ժամանակ «գաշակիցները» մեղ վրա հարձակում գործեցին այն մոմենտին, յերբ դեռ Արեւմուտքում կոմունիստական կուսակցություններ գոյություն չունեին, գոյություն ունեին միայն առանձին խմբակներ, առանձին բջիջներ, իսկ այժմ յուրաքանչյուր խոշոր կապիտալիստական յերկրում գոյություն ունի կոմկուսը: Բոլոր կոմ. կուսակցությունները միացած են մեկ ինտերնացիոնալում, վորը գործում է մեկ ծրագրով, և վորն ունի մի տակտիկա: Յեթե առաջներում հեղափոխական փոքր խմբերը կարողացան բարձրացնել հեղափոխական մեծ շարժում, վորը վիժեցրեց ինտերվենցիան, ապա այժմյան կոմունիստական կուսակցությունները, վորոնց ղեկավարում է կոմինտերնը, կկարողանան իմպերիալիզմի դեմ վտառի հանել միլիոնավոր բանվորներ, տասնյակ միլիոնավոր աշխատավորներ, բարձրամիլիոն գաղութային ստրուկներին և Խորհ. Միության՝ ամբողջ աշխարհի աշխատավորների ստալիստական հայրենիքի դեմ ուղղված իմպերիալիստական պատերազմը վերածել քաղաքացիականի, իրենց իմպերիալիստ տերերի դեմ: Հենց այս պատճառով է, վոր նախորդ քաղաքացիական պատերազմում և ինտերվենցիայում մենք անձնատուր չեղանք, դիմաջանք և փրկեցինք Խորհ. Հանրապետությունը, ապա

յերկրորդ քաղաքայիական պատերազմում մենք կարող
կլինենք վոչ միայն դիմանալ, այլև ողնության հասնել
արտասահմանյան մեր ընկերներին, ընդմիջող մաքրելով
հաշիվները իմպերալիզմի հետ և ուղի հարթելու հա-
մախաբհային հեղափոխության հաղթանակի ամար:

ՀԱՅԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0200656

ԳԻՆԵ 20 ԿՈՊ. (2 Վ.)

И. МИНЦ

НОВАЯ ИНТЕРВЕНЦИЯ В СВЕТЕ СТАРОЙ

Госиздат ССР Армени
Эривань—1931

327
У-42